

1974-01-23

Till riksdagen

Talmanskonferensen får härmed överlämna ett från riksdagens informationsutredning inkommet betänkande angående Riksdagens utåtriktade information.

Stockholm den 23 januari 1974

Henry Allard

Till talmanskonferensen

På riksdagens uppdrag av den 16 maj 1972 tillsatte talmanskonferensen den 31 oktober 1972 en utredning om riksdagens informationsbehov.

Till ledamöter i utredningen utsåg talmanskonferensen talmannen Henry Allard, tillika ordförande, riksdagsledamöterna Erik Wärnberg, Nils Carlshamre, Olle Svensson i Eskilstuna, Bertil Fiskesjö, Björn Molin samt Alf Lövenborg. Utredningen har till sekreterare utsett fil. lic. Rolf Jönsson. Vidare har utredningen som experter knutit riksdagsdirektör Sune K. Johansson och förvaltningsdirektör Eric Lindström till utredningen.

Utredningen har antagit namnet riksdagens informationsutredning.

I enlighet med direktiven har utredningen med förtur behandlat frågan om åtgärder för att främja den utåtriktade informationen och får härmed överlämna delbetänkandet "Riksdagens utåtriktade information".

Stockholm den 6 december 1973

Henry Allard

Erik Wärnberg

Nils Carlshamre

Olle Svensson

Bertil Fiskesjö

Björn Molin

Alf Lövenborg

/Rolf Jönsson

Innehållsförteckning

	s.
<i>Sammanfattning</i>	6
1 <i>Inledning</i>	7
1.1 Direktiven	7
1.2 Arbetets bedrivande	8
2 <i>Riksdagens informationsfråga</i>	9
2.1 Riksdagsinformationens syfte	9
2.2 Information om debatt och beslut	9
2.3 Fortbildning i medborgarkunskap	10
2.4 Stimulans till ett aktivt intresse för samhällsfrågor	10
3 <i>Riksdagen och massmedierna</i>	10
3.1 Inledning	10
3.2 Riksdagens service för massmedierna	11
3.3 Pressens och nyhetsbyråernas riksdagsbevakning	12
3.4 Etermediernas riksdagsbevakning	14
3.5 Överläggningar med massmedierepresentanter	14
4 <i>Förbättrad service åt massmedierna</i>	15
4.1 Inledning	15
4.2 Informationstjänst för massmedierna	16
4.3 Överföringsmöjligheter för textmaterial	16
4.3.1 Telex	16
4.3.2 Telefaksimil	17
4.4 Möjlighet till avlyssning av kammardebatten via telenätet	17
4.5 Tillhandahållande av riksdagstryck	17
4.6 Frågor angående utskottsbevakningen	18
4.7 Riksdagsmaterial med regionalt och lokalt intresse	19
4.8 Kammarfotograferingen	20
4.9 Kurser för journalister	20
4.10 Vissa övriga förslag och åtgärder	21
5 <i>Riksdagens egen informationsverksamhet</i>	22
5.1 Information till alla medborgare	23
5.1.1 Informationsannonsering i dagspressen	23
5.1.2 Riksdagsinformation i radio-TV	25
5.2 Information till den av riksdagen aktivt intresserade allmänheten	26
5.2.1 Informationstjänst för allmänheten	26
5.2.2 Visningsverksamheten	27
5.2.2.1 Nuvarande förhållanden	27
5.2.2.2 Utredningens förslag	27
5.2.3 Service till besökande på allmänhetens läktare	28

	s.	
5.2.3.1	Nuvarande förhållanden	28
5.2.3.2	Utredningens förslag	29
5.3	Information till de politiskt intresserade	29
5.3.1	Riksdagens tidskrift	30
5.3.2	Spridningen av riksdagstrycket	30
5.3.3	Övrigt tryck m. m.	31
5.3.4	Stöd till partigrupperna	32
5.3.4.1	Partigruppskansliernas informationsverksamhet	32
5.3.4.2	Riksdagsledamöternas informationsverksamhet	32
5.3.4.3	Utredningens förslag	33
5.4	Information till lärare och studerande	33
5.4.1	Nuvarande förhållanden	34
5.4.2	Framförda förslag	34
5.4.3	Utredningens förslag	35
6	<i>Organisation och kostnader</i>	36
6.1	Riksdagens nuvarande organisation	36
6.2	Var finns informationsfunktioner för närvarande?	37
6.3	Informationsverksamhetens framtida omfattning och organisation	38
6.4	Informationsverksamhetens kostnader	41
Bilaga A	Forskning om massmediernas riksdagsinformation	42
Bilaga B	Veckotidskrift från riksdagen	47

Sammanfattning

Informationsutredningen föreslår dels åtgärder för att underlätta massmediernas riksdagsbevakning, dels kompletterande information på riksdagens initiativ.

Massmedierna är de i särklass mest betydelsefulla förmedlarna av riksdagsinformation. Den utökning av riksdagens service för massmedierna som utredningen föreslår tar i första hand sikte på att tillgodose landsortspressens önskemål. Sålunda föreslås att riksdagen inrättar en informationstjänst för massmedierna. Den skall arbeta på tidningarnas uppdrag med att förmedla kontakter, lämna upplysningar och anskaffa material men i allmänhet inte producera pressmeddelanden och liknande på eget initiativ. Informationstjänsten skall skötas av en pressekreterare. Vidare föreslår utredningen att en telecentral med telex- och telefaksimilapparater inrättas i riksdagen. Tidningarna föreslås också få ekonomiskt stöd för att från TT anskaffa nyhetsmaterial från riksdagen med lokalt och regionalt intresse. Kurser för journalister skall också arrangeras. Vidare föreslås ett antal åtgärder av mera begränsad omfattning.

Den kompletterande informationsverksamheten på initiativ av riksdagen har uppdelats efter de olika målgrupper den i första hand tar sikte på.

För att nå *hela allmänheten* med riksdagsinformation föreslås en försöksverksamhet med dagspressannonsering. Försöket bör ske under våren 1974 med veckoannonser under en åttaveckorsperiod i ett mindre antal regioner. Utvärdering skall göras med vetenskapliga metoder. Vidare föreslås att talmanskonferensen tar upp överläggningar med Sveriges Radio om sändning av riksdagsinformation i form av s. k. särskild samhällsinformation i radio och TV.

Informationen till *den av riksdagen aktivt intresserade allmänheten* bör ske genom i första hand tre olika åtgärder. En informationstjänst för allmänheten, bemannad med en informationsassistent och samordnad med informationstjänsten för massmedierna bör inrättas. Vidare föreslås en utökad visningsverksamhet under ledning av en heltidsanställd föreståndare samt förbättrad service till besökande på allmänhetens läktare.

För *de politiskt intresserade* föreslås åtgärder som kompletterar och fördjupar massmediernas riksdagsmaterial. Utredningen föreslår sålunda, att riksdagen utger en egen veckotidskrift, Riksdagsnytt, och att partigruppskanslierna får ökat stöd för informationsverksamhet.

Den fjärde målgruppen är *lärare och studerande*. Här föreslås att verksamheten Riksdag-skola byggs ut och får en föreståndare på heltid. Riksdagens skoltjänst blir det nya namnet på verksamheten.

De totala kostnaderna för informationsutredningens förslag uppgår till ca 2,4 miljoner kronor. Härav utgör försöksverksamheten med dragspressannonsering den största posten med 1,3 miljoner kronor. I stort sett hela återstoden är årliga kostnader.

1 Inledning

1.1 Direktiven

Utredningens direktiv återfinns i KU:s betänkande 1972:25. Därav framgår att informationsutredningen skall behandla två olika typer av informationsfrågor. Den ena gäller hur man skall tillgodose behovet av sådan information, som direkt eller indirekt bildar underlag för riksdagens avgöranden av ärenden (sakinformation). Den andra gäller hur man skall kunna öka informationen till allmänheten om riksdagen och dess verksamhet (utåtriktad information). Här skall blott redovisas direktiven i vad avser frågan om den utåtriktade informationen.

Efter en inledande redovisning av hur informationsverksamheten gentemot allmänheten för närvarande är organiserad och hur motionsvis framförda förslag om förbättrad information tidigare behandlats i riksdagen kom KU in på grundlagberedningens behandling av frågan.

Grundlagberedningen förordade, att det skulle tillsättas en utredning för att undersöka vilka åtgärder som från riksdagens sida borde vidtas för att förbättra den utåtriktade informationen. Speciellt ansåg beredningen att pressens bevakning av riksdagsarbetet inte svarade mot de önskemål man kunde hysa.

Utskottet konstaterade sedan följande:

Det angelägna i att medborgarna får en fyllig och korrekt kunskap om riksdagen och dess arbetssätt, om den samhällsdebatt som förs i riksdagen och om riksdagens beslut har framhållits vid många tillfällen, senast nu av grundlagberedningen. Utskottet vill för sin del understryka att en sådan information är omistlig för en fungerande representativ demokrati.

Man anslöt sig sedan till tanken på en utredning, och anförde om utredningsuppdragets inriktning:

Press, radio och TV är de i särklass mest betydelsefulla förmedlarna av information från riksdagen. Utredningen bör undersöka vad som kan göras för att stimulera intresset för riksdagsarbetet från massmediernas sida och vidga nyhetsförmedlingen genom dessa om riksdagen.

Motionen 1972:621 syftar till stöd åt landsortspressens insatser för att orientera dess läsare om riksdagsarbetet. Att motionärerna är ute i ett angeläget ärende belyses av resultatet av den undersökning om pressens nyhetsbevakning av riksdagsarbetet som grundlagberedningen har låtit företaga: enligt undersökningen står det klart att omfattningen av riksdagsmaterialet i regionpressen har minskat. Utredningen får i positiv anda pröva de förslag till stöd- och stimulansåtgärder som har förts fram i den nämnda motionen och i andra motioner i frågan, väckta under tidigare år. Utredningen bör uppehålla sig vid frågan om behovet och omfattningen av samt formerna för riksdagens bevakning av pressens och etermediernas behandling av frågor med anknytning till riksdagen och riksdagsarbetet.

Också på andra vägar bör det emellertid vara möjligt att öka medborgarnas förtrogenhet med och förståelse för det parlamentariska arbetet. Värdefulla uppslag torde stå att finna i de motioner som under åren har avgivits i ämnet. Utländska parlaments sätt att lösa informationsproblemen kan vara värda studium. En tanke, som kan få förnyad aktualitet, är den att riksdagen ger ut en tidskrift med översiktliga

redogörelser för riksdagsarbetet och riksdagens beslut. En annan idé, som har förts fram, är att riksdagen genom en särskild detalj skulle lämna allmänheten service i form av svar på förfrågningar om riksdagsärendena och riksdagsarbetet. Det finns anledning att överväga åtgärder för att stimulera spridningen av snabbprotokollet från riksdagsdebatterna och annat riksdagstryck; utskottet anknyter här till synpunkter som har förts fram i motionen 1972:100. Ytterligare ett uppslag, värt att pröva, går ut på att man vidtar arrangemang som möjliggör för allmänheten att via telenätet avlyssna kammardebatterna. Utredningen har anledning att fästa stort avseende vid informationen till skolungdomen om riksdagen.

I samband med att utredningen tar ställning till vilka åtgärder som bäst främjar en ändamålsenlig information utåt om riksdagen, bör den föreslå genom vilket eller vilka organ inom riksdagen som informationen skall administreras.

Avseende utredningsarbetets bedrivande anförde utskottet bl. a. följande:

Såvitt gäller den utåtriktade informationen kan övervägas att knyta representanter för massmedier, skolor och eventuellt reklambranschen till utredningsarbetet. En fördelning av arbetet på grupper av ledamöter och experter kan vara ändamålsenlig. Utredningsarbetet måste bedrivas i nära samverkan med skilda riksdagsorgan, särskilt då med förvaltningskontoret. Kontakter med sakkunniga och intressenter utanför utredningen, t. ex. i form av utfrågningar, torde visa sig erforderliga. Berörd personal inom riksdagen bör i lämplig form beredas tillfälle att följa utredningsarbetet och framföra synpunkter.

Utskottet ansåg slutligen att arbetet borde fortgå i etapper och förslag läggas fram successivt samt att utredningen borde inrikta sig på att snarast presentera förslag till åtgärder för att främja den utåtriktade informationen.

Riksdagen godtog utskottets förslag utan votering.

1.2 Arbetets bedrivande

Utredningen har haft sammanträffanden med en rad intressenter och sakkunniga utanför utredningen. Sålunda har överläggningar hållits med representanter för dags- och veckopress, nyhetsbyråerna, etermedier, studieförbunden och partikanslierna. Vidare har de ansvariga för resp. visningsverksamheten i riksdagshuset och verksamheten "Riksdag-skola" fått framlägga sina synpunkter. Utredningen har också införskaffat upplysningar om parlamentsinformation i vissa andra länder.

Ett informationssammanträde med representanter för personalen har hållits. Dessutom har personalen via företagsnämnden fått fortlöpande information om utredningsarbetet.

Utredningen har i fråga om dagspressannonseringen fått värdefull hjälp av nämnden för samhällsinformation och i fråga om riksdagens tidskrift har redaktör Ake Malmström varit utredningen behjälplig med att ta fram beslutsunderlag. Lektor Hans Olof Hanselid har berett vissa frågor kring verksamheten "Riksdag-skola".

Utredningen har genom ett anslag på 4 500 kronor medverkat till att

en undersökning om remissdebatterna i pressen av docent Karl Erik Rosengren har kunnat färdigställas (en sammanfattning finns i bilaga A, punkt c).

2 Riksdagens informationsfråga

2.1 Riksdagsinformationens syfte

Massmedierna är de i särklass mest betydelsefulla förmedlarna av samhällsinformation, såväl från riksdagen som från andra delar av den offentliga verksamheten.

Samhällsorganen har emellertid ansett sig behöva vidta egna informationsåtgärder som komplement till mediernas redaktionella information. På grundval av förslag från den statliga informationsutredningen i betänkandet "Vidgad samhällsinformation", SOU 1969:48, beslöt riksdagen 1971 om en aktivering av samhällets informationsinsatser, bl. a. i form av dagspressannonsering, utbildning av personal i informationsfrågor och inrättande av ett samordningsorgan för myndigheternas informationsinsatser.

Ansvaret för att till medborgarna föra ut innebörden av de beslut som fattats i de folkvalda organen har fallit på de verkställande myndigheterna. Riksdagen har följaktligen inte något direkt ansvar för sådan information. Denna praxis har numera givits en fastare grund genom beslutet om förbättrad samhällsinformation 1971.

Massmedierna ägnar riksdagen stort intresse och förmedlar information om både debatter och beslut. Riksdagen bör stödja massmediernas arbete med riksdagsbevakningen genom service av olika slag. Informationsutredningen har emellertid ansett att det också finns behov av viss kompletterande information från riksdagen.

Enligt utredningen bör denna riksdagens egen informationsverksamhet ha till syfte att

1. redovisa debatt och beslut i riksdagen
2. ge fortbildning i medborgarkunskap
3. stimulera till ett aktivt intresse för samhällsfrågor.

2.2 Information om debatt och beslut

Förutom att vara vårt främsta beslutsorgan är riksdagen också vårt främsta debattforum. I en demokrati är det angeläget att medborgarna är informerade om den politiska debatten. Det ger de bästa möjligheterna att få klarhet i partiernas ståndpunkter, det ger medborgarna förutsättningar att själva kunna delta i opinionsbildningen och det bidrar till förståelse för besluten. Alla i riksdagen representerade partier torde vara ense om att ju mer information om debatten som kommer medborgarna till del, desto bättre blir förutsättningarna för en vital demokrati. Utredningen föreslår därför, att riksdagen vidtar åtgärder för att förbättra informationen om det politiska skeendet i riksdagen, varvid information om besluten självfallet också ingår.

2.3 Fortbildning i medborgarkunskap

Vissa kunskaper är av särskild vikt för alla människor i ett modernt samhälle. Det rör den enskildes rättigheter och skyldigheter och hur samhällets organisation i stora drag är uppbyggd och fungerar. Genom den snabba reformverksamheten numera blir de kunskaper som inhämtas i ungdomsskolan snabbt föråldrade. Samhället kan inte förutsätta att massmedierna helt sköter den nödvändiga fortbildningen. Myndigheters informationsverksamhet syftar visserligen bl. a. till fortbildning, men täcker inte hela det fält som här avses. Utredningen föreslår därför, att riksdagen medverkar i en informationsverksamhet, som syftar till fortbildning i medborgarkunskap.

2.4 Stimulans till ett aktivt intresse för samhällsfrågor

Utredningen har tagit del av undersökningsresultat som tyder på att den allmänna utbildningsnivån och det politiska intresset var för sig starkt samvarierar med nivån på kunskaperna om politik och samhälle. En av de viktigaste åtgärderna för att medborgarna skall få en hög kunskapsnivå torde därför vara en ökad satsning på utbildning över huvud taget, men speciellt inom de samhällsinriktade ämnesområdena. Självfallet har utredningen inte tagit upp utbildningsfrågorna till behandling, men har däremot ägnat uppmärksamhet åt den andra faktorn som har betydelse för kunskapsnivån, nämligen det politiska intresset. Utredningen anser, att riksdagen bör utforma informationsinsatser på ett sådant sätt att de dels självständigt, dels via t. ex. skolor och partiorganisationer kan medverka till ett ökat intresse för samhällsfrågorna.

3 Riksdagen och massmedierna

3.1 Inledning

Massmediernas roll i riksdagsinformationen kan knappast överdrivas. Pressen och radio-TV är för många människor de enda källorna för riksdagsinformation. De förmedlar nyheter om riksdagens arbete och de kommenterar debatter och beslut. Massmedierna medverkar därmed i att försöka täcka det behov av information som medborgarna har för att kunna delta i den politiska opinionsbildningen och beslutsprocessen och ger även ett bidrag till läsarnas/lyssnarnas fortbildning i medborgarkunskap.

Massmedierna har emellertid sina begränsningar. En är att de aldrig kan bli heltäckande. Riksdagsmaterialet måste konkurrera med annat nyhetsmaterial på samma villkor. Ett intressant riksdagsreferat kan i sista stund få utgå till förmån för annat aktuellt material. Nyhets- och informationsvärdet bestämmer vad massmedierna redaktionellt publicerar. Trots dessa begränsningar utgör de riksdagens viktigaste informationskanal.

Det torde ligga i alla partiers intresse att massmedierna utförligt behandlar riksdagsarbetet. Den service som riksdagen sedan länge givit riksdagsjournalisterna har till syfte att främja behandlingen av riksdagsstoffet. Även om medierna själva bestämmer vilket material de skall publicera torde åtgärder som underlättar deras arbete att ta fram material, göra kontroller etc. ha betydelse för deras nyhets- och informationsförmedling. Denna service har tätt sig naturlig också från den synpunkten att riksdagsarbetet är komplicerat och orientering för journalisterna ständigt är aktuell.

I detta kapitel skall redogöras för hur riksdagen för närvarande söker underlätta massmediernas arbete och hur riksdagsbevakningen generellt sett fungerar. Vidare skall de förslag till förbättringar som framförts till utredningen redovisas.

3.2 Riksdagens service för massmedierna

En grundläggande förutsättning för massmediernas bevakning av riksdagen är det förhållandet, att kammarens överläggningar är offentliga i motsats till utskottens.

I kammaren finns en pressläktare och i anslutning till den ligger lokaliteter till tjänst för journalisterna. Sålunda har nyhetsbyråer, Sveriges Radio och de tidningar som kontinuerligt har personal i riksdagen tilldelats egna arbetsrum. Riksdagen har installerat telefoner både på arbetsrummen och i speciella hytter, och samtalen bekostas av riksdagen. Riksdagstrycket tillhandahålles gratis dem som har arbetsrum i riksdagens presslokaliteter och dessutom erhåller journalister på tillfälligt besök efterfrågat tryck gratis.

Sveriges Radio disponerar stora utrymmen i riksdagshuset. Förutom arbetsrummen för kommentatorerna finns för TV:s del ett regirum och en studio. Ljudradion förfogar över studio med kontrollrum. Investeringskostnaden för den tekniska apparaturen, bl. a. tre färg-TV-kamreror, har riksdagen huvudsakligen svarat för genom särskilt anslag.

Förutom möjligheten till bevakning av kammardebatterna på platsen har Dagens Nyheter, Expressen och Svenska Dagbladet erhållit tillstånd och därefter på egen bekostnad låtit installera direkta högtalarledningar till sina redaktioner från riksdagens plenisal.

Journalisterna hålls underrättade om det planerade arbetet i riksdagen på olika sätt. Sålunda är kammarsekreteraren varje tisdag tillgänglig för att lämna massmediernas företrädare närmare upplysningar om de ärenden som kommer att behandlas i kammaren under veckan, uppgift om vilka utskott som under veckan behandlar ärenden av större allmänt intresse samt allmän information om den aktuella verksamheten i riksdagen. Vid dessa sammankomster förs anteckningar som mångfaldigas och delas ut till i riksdagen verksamma journalister.

Tryckerienheten upprättar och distribuerar bl. a. till journalisterna en vecka i förväg förteckning över de utskottsbetänkanden, som väntas bli

behandlade vid visst arbetsplenum.

De i riksdagen verksamma journalisterna har tillträde till riksdagens tidningsrum med flertalet svenska dagliga tidningar, och de har möjlighet att utnyttja riksdagsbiblioteket. Riksdagens upplysningstjänst står där- emot icke till journalisternas förfogande.

Under senare år har ett allt större intresse för utskottens arbete kunnat noteras från massmediernas sida. Kanslicheferna i utskotten anförde vid ett sammanträde i mars 1971 synpunkter på hur kontakterna med massmedierna borde ske. I korthet innebar dessa följande: Utskot- tens föredragningslistor skulle fortlöpande distribueras till TT. Informa- tion om utskottets ställningstagande kunde lämnas antingen genom att ett korrektorexemplar av betänkandet lämnades till TT när kanslichefen gav trycklov på det, eller att utskottet lämnade TT en av kanslichefen eller särskild redaktionskommitté inom utskottet sammanställd kommu- niké. Som regel angavs, att information till massmedierna borde ske sedan betänkandet justerats och eventuell reservation förelåg utarbetad. Det ansågs dock att i vissa fall kunde det av speciella skäl vara lämpligt med presskommuniké under handläggningen av ett ärende.

Flertalet utskott förefaller ha arbetat i linje med dessa synpunkter.

Vid speciellt intressanta ärenden har utskottsledamöter även ställt upp för intervju omedelbart efter sammanträdena för både press, radio och TV.

3.3 Pressens och nyhetsbyråernas riksdagsbevakning

I stort sett samtliga storstadstidningar har kontinuerlig bevakning av riksdagen med egna journalister i huset. Tack vare att TT bevakar det totala skeendet i kammaren kan dessa journalister göra specialreportage om enskilda frågor och skriva kommenterande artiklar.

Vid större debatter brukar ledarskribenter från landsortspressen bevaka riksdagen på ort och ställe.

En viktig del i bevakningen av riksdagen är nyhetsbyråernas verksam- het. Främst avses då Tidningarnas Telegrambyrå, men dessutom FLT, A-pressens redaktionstjänst, Folkpress, Svenska Nyhetsbyrå och Center- press.

TT bevakar riksdagsarbetet för pressens och Sveriges Radios räkning genom sin riksdagsredaktion, belägen i riksdagshuset. Från denna finns en direkt teleprinterledning till TT:s centralredaktion, varifrån allt teleprin- termaterial utsänds. Inför ett arbetsplenum sänder riksdagsredaktionen i förväg ut en förteckning, den s. k. *riksdagsförteckningen*, över de ärenden som skall avgöras. Den skrivs i normala fall på måndagar och postdistri- bueras och är abonnenterna till handa dagen därpå samt avser de ärenden som skall behandlas på onsdagen. Den innehåller redogörelser för huvudinnehållet i utskottsbetänkanden, inbegripet motioner och reserva- tioner.

Kammardebatterna bevakas av riksdagsredaktionens referenter, som gör utförliga *debattreferat*, vilka dras på stencil och delas ut kontinuerligt

till de tidningar som finns representerade i riksdagshuset. De sänds dessutom per post till en del abonnenter.

På grundval av debattreferatet sammanställer riksdagsredaktionen fortlöpande under dagens lopp *översikter* över debatterna. Dessa över-sänds till alla teleprinteranslutna abonnenter.

Vid 17-tiden upprättas och utskickas på teleprinternätet en journalistiskt upplagd *sammanfattning* av vad som under dagen har förekommit i kammaren.

Per teleprinter sänder riksdagsredaktionen omkring kl. 16.30 också ut en rapport om *riksdagsbeslut i korthet*.

Från kvällsplena distribueras korta sammanfattningar till tidningarna, också på teleprinter.

På morgonen sänds en översikt över kvällens och nattens debatt ut på teleprinter, den s. k. *morgonöversikten*.

Tidningar med intresse för särskilt ämne kan beställa specialreferat från TT och får då debattreferat per telex eller per telefon.

Förutom denna till veckorutinen knutna bevakning lämnar TT också löpande rapporter om skriftligt riksdagsmaterial såsom propositioner, motioner och utskottsbetänkanden.

Det bör påpekas, att materialet från riksdagsredaktionen även utnyttjas av radio och TV samt naturligtvis för TT-nyheterna i radio.

De övriga nyhetsbyråerna betjänar olika grupper av tidningar med material från riksdagen. Nyhetsbyråernas material distribueras dels per post, dels per telex. Bemanningen på dessa nyhetsbyråers riksdagsredaktioner är i allmänhet endast en journalist. Byråernas verksamhet går i huvuddrag ut på att komplettera TT:s material, och artiklarna är ofta kommenterande. Riksdagsjournalisterna på byråerna har ofta direkt kontakt med tidningarna ute i landet per telefon för att ge tips och uppslag.

Både på TT och på Sveriges Radio finns verkredaktioner som speciellt bevakar departementen och ämbetsverken. Journalisterna på dessa utför också viss bevakning i riksdagen av regionalt och lokalt material. Denna bevakning är under expansion.

Riksdagsbevakning förekommer i viss utsträckning även från andra tidningar än dagstidningar. Mest material förekommer förmodligen i veckotidningar av dagspresskaraktär, varav det finns ett trettiotal i landet. Några speciella bevakningsrutiner förefaller emellertid inte ha etablerats. Samma förhållande torde gälla för fackpress och kommersiell veckopress. Dess tidningar skriver i större utsträckning om riksdagen som institution, dvs. funktion och arbetsformer, samt tar material ur riksdagstrycket som utgångspunkt för reportage av olika slag. En speciell ställning har de politiska partiernas tidskrifter, vilka innehåller mycket material från riksdagen.

3.4 Etermediernas riksdagsbevakning

Etermedierna bevakar riksdagen i form av dels direktsändningar, dels inslag i nyhetsprogrammen. Nyhetsinslag kan förutom den upplästa texten även innehålla klipp från kammardebatten och intervjuer med riksdagsmän.

Sveriges Radio har av talmanskonferensen fått tillstånd att sända både direkt och redigerade inslag utan några restriktioner.

Vid de stora debatterna har Sveriges Radio vanligen både radio- och TV-sändning direkt från kammaren. På kvällen sänds sammandrag av debatten i eller i anslutning till de kommenterande nyhetsprogrammen.

I övrigt bevakar både ljudradion och TV med sina journalister kontinuerligt riksdagens arbete.

Det största problemet i etermediernas riksdagsbevakning är den medverkan av teknisk personal som fordras vid alla inspelningar och direktsändningar. Radio och TV kan inte hålla sådan personal ständigt i beredskap i riksdagen, utan måste planera in ianspråktagandet av deras tjänster lång tid i förväg. Motsvarande gäller utnyttjande av viss teknisk utrustning, som inte finns i riksdagens studio. Härigenom finns det små möjligheter att med kort varsel sända eller spela in en debatt. Speciellt teknikkrävande är TV-sändningarna, i synnerhet om man både sänder direkt och spelar in för efterhandssändning av valda delar.

3.5 Överläggningar med massmedierepresentanter

För att få förslag och synpunkter från dem som är direkt engagerade i riksdagsbevakningen har utredningen haft överläggningar med representanter för massmedierna. Såväl dagspress och veckopress av olika karaktär som etermedia har haft tillfälle att framföra sina uppfattningar. Här skall kortfattat redogöras för deras förslag.

Ett relativt vanligt önskemål bland alla presskategorierna var en presstjänst i riksdagen. Angående utformningen av densamma hade man dock olika önskemål. Flertalet journalister ansåg att en "passiv, men ej inaktiv" presstjänst var bäst. Den skulle på tidningarnas uppdrag ta fram material, ge upplysningar och förmedla kontakter. Några journalister från veckopressen ville dessutom att presstjänsten skulle vara aktiv så till vida att den skulle göra journalistiska paket till tidningarna och göra veckosammanfattningar.

Från främst landsortspressen framfördes önskemål om någon form av bildservice i riksdagen. De större landsortstidningarna önskade också möjlighet att kunna avlyssna kammardebatten via telenätet hemma på resp. redaktion. En annan åtgärd som bedömdes som underlättande för landsortspressen var att journalister på tillfälligt besök i riksdagen borde ha möjlighet att från riksdagen kunna sända material till redaktionen på telex eller telefaksimil. Denna utrustning borde också kunna användas av riksdagsmän, som ville skicka material till sin hemorts tidningar. Journalisterna i huset utnyttjar ibland stenografernas första version av

anförandena i kammaren, vilken är klar ca 1 timme efter det att anförandet hållits. Denna möjlighet till kontroll av detaljer etc. borde också landsortspressen kunna erbjudas.

Många landsortsjournalister framförde önskemål om en utvidgad bevakning av lokalt och regionalt material, lämpligen via TT.

Flera önskemål framfördes avseende riksdagstrycket. Landsortspressen önskade snabbare distribution av utskottsbetänkandena. Det framkom att ett icke så litet antal tidningar inte abonnerar på trycket, och därför begärdes mer reklam och subventionering av priset. Man var missnöjd med den långa tryckningstiden av motionerna vid allmänna motionstiden. Önskemål framfördes också om att den förteckning över vilka betänkanden som skall avgöras påföljande vecka skulle göras utförligare.

I fråga om massmediernas bevakning av utskottens arbete framkom önskemål från vissa journalister om presskonferenser efter sammanträdena, offentliga utfrågningar i utskotten och rättighet för journalisterna att få del av utskottens faktamaterial. Meningarna var emellertid ganska delade i dessa frågor.

Många journalister önskade också möjlighet att utnyttja riksdagens upplysningstjänst eller att på annat sätt kunna få den service som upplysningstjänsten kan erbjuda. Ett önskemål om pressarkiv i riksdagen framställdes också.

Det framkom att en allvarlig nackdel för massmediernas bevakning av riksdagen är plenitidernas förläggning till eftermiddagar och kvällar och därför önskades en tidigareläggning av debatterna.

Från flera håll påpekades att de studiedagar för journalister som riksdagen arrangerar bör inriktas på redigerare och nattredaktörer.

Det uttrycktes också önskemål från flera journalister att få delta i utskottens resor.

De journalister som var verksamma i riksdagshuset var i huvudsak nöjda med arbetsmöjligheterna. Däremot hade, som framgått ovan, landsortstidningarna en rad önskemål om förbättringar, i vilka även vecko- och fackpressen i stor utsträckning instämde.

Etermedierna föreföll vara väl tillgodosedda i vad gällde service, teknik och arbetsmöjligheter i huset.

4 Förbättrad service åt massmedierna

4.1 Inledning

Den princip om att ge massmedierna service för att underlätta deras arbete i riksdagen som hittills tillämpats anser utredningen att riksdagen även fortsättningsvis bör tillämpa. Servicen bör emellertid utökas. Särskilda insatser bör göras för att underlätta för landsortspressen att bevaka riksdagen.

4.2 Informationstjänst för massmedierna

Tidningar, som inte har ständig bevakning i riksdagen, har små möjligheter att göra egna reportage och uppföljningar av aktuella frågor. Man har inte tillgång till hela riksdagstrycket, man får inte tag på de personer man söker kontakt med per telefon, man vet inte hur snabbt ärendet avancerar i riksdagen, man är inte helt säker på hur organisationen i riksdagen är uppbyggd och vet inte till vem man skall ringa för en viss uppgift etc. Givetvis kan dessa hinder övervinnas av en god journalist, men arbetsinsatsen avhåller säkerligen många från att satsa på sådana artiklar.

Informationsutredningen har kommit fram till att en serviceinstans som kunde hjälpa främst landsortspressen med uppgifter av antytt slag bör skapas. Detta bör ske genom att en riksdagens informationstjänst inrättas. Informationstjänsten skall arbeta på enskilda tidningars uppdrag och utredningen föreställer sig att arbetsuppgifterna kommer att infatta bl. a. följande: förmedla kontakter, upplysa om var ett visst ärende ligger, skicka tryck och material, besvara enklare frågor om riksdagen. Det bör påpekas att informationstjänstens tillkomst inte får stänga några informationskanaler som redan i dag finns, t. ex. mellan journalister och vissa tjänstemän.

I det följande skall en del andra förslag framläggas, vilka också innebär arbetsuppgifter för informationstjänsten.

4.3 Överföringsmöjligheter för textmaterial

Journalister från landsorten på tillfälligt besök i riksdagen har i dag inga möjligheter att snabbt sända hem artiklar till sin egen tidning på annat sätt än via telefon. Om landsortstidningarna skall kunna konkurrera med färskt material från riksdagen måste möjligheterna att sända materialet förbättras. Många landsortstidningar har också kontakter med riksdagsmän som sporadiskt eller ständigt medarbetar. Förbättrade distributionsmöjligheter skulle underlätta även detta samarbete.

Utredningen har funnit det angeläget att riksdagen ställer sådana tekniska anordningar till pressens förfogande att främst landsortstidningarna snabbt kan erhålla material från riksdagen. Utredningen föreslår därför att det i anslutning till presslokaliteterna inrättas en telecentral som utrustas med telex och telefaksimil.

4.3.1 Telex

En telexanläggning består av en fjärrskrivmaskin, som är kopplad till telenätet. På samma maskin kan meddelande både mottagas och sändas.

Handhavandet av en telex är enkelt – det fordras blott en kort instruktion. Ibland använder man sig dock av speciella operatörer, som skriver meddelandena. Orsaken härtill är att kapaciteten på en telexanläggning helt och hållet beror på den snabbhet med vilken man skriver.

Telex innehas för närvarande av ca 75 dagstidningar, dvs. knappt hälften av alla tidningar. Det är naturligt nog de mindre tidningarna som saknar telex.

Utredningen föreslår att telecentralen utrustas med en telexapparat. Det bör ankomma på förvaltningsstyrelsen att utforma detaljerna för anläggningens utnyttjande.

4.3.2 Telefaksimil

Med telefaksimilförfarande överför man texten på ett papper från en speciell apparat till en annan via telenätet. Principen är densamma som för telefoto. Sändnings- och mottagningsapparater tillverkas och säljs av privata företag. På marknaden finns för närvarande tre fabrikat som har spridning bland tidningar, och det går inte att koppla samman en sändare av ett fabrikat med en mottagare av ett annat. Handhavandet är enkelt.

Telefaksimilsystemet befinner sig i expansion och för närvarande har drygt 40 tidningar sådan utrustning.

Utredningen föreslår, att riksdagen skapar möjlighet för telefaksimilöverföring. En apparat av vart och ett av de tre mest spridda fabrikaten bör anskaffas. Liksom för telexanläggningen bör förvaltningsstyrelsen utforma detaljerna för utnyttjandet.

4.4 Möjlighet till avlyssning av kammardebatten via telenätet

Riksdagens tekniska utrustning medger utan några svårigheter utsändning av kammardebatten på vanliga linjer på telenätet. Sådana linjer finns redan i dag till kanslihuset, UD och tidningarna Dagens Nyheter, Expressen och Svenska Dagbladet. På mottagarsidan har man anslutit högtalare, men även en vanlig telefon kan användas. För närvarande bekostas de befintliga ledningarna av abonnenterna själva.

Utredningen har konstaterat att inget tekniskt hinder finns för andra tidningar i landet att erhålla en sådan service. Vid diskussionerna med landortspressen har emellertid utredningen också funnit att långtifrån alla tidningar skulle ha möjlighet att rationellt utnyttja en direkt ledning. Utredningen anser att riksdagen inte rimligen bör engagera sig i finansieringen av en sådan service, som skulle kunna bli tämligen dyrbar.*

4.5 Tillhandahållande av riksdagstryck

Från olika håll har framförts förslag om att pressen kostnadsfritt skulle erhålla riksdagstrycket. För närvarande gäller de bestämmelserna att samtliga tidningar med rum i riksdagshuset eller med i övrigt ständig

*Kostnaden för en direkt ledning är 600 kr. i inträdesavgift samt en kvartalsavgift som beror på längden på den speciella telelinje som erfordras. Som prisexempel kan nämnas att en linje Stockholm-Malmö kostar drygt 12 000 kr/kvartal. Flera abonnenter kan dock anknytas till linjen utan annan kostnad än för förgreningslinjen.

bevakning får allt riksdagstryck gratis. Journalister på tillfälligt besök erhåller det tryck de efterfrågar. I övrigt sker ingen gratisutdelning till pressen, och heller ingen subventionering av priset på det tryck som tidningarna köper (utöver den som sker genom att riksdagen inte tar ut självkostnadspris på trycket, se vidare 5.3.2). 65 dagstidningar prenumererar på snabbprotokollet för postdistribution, 32 på betänkanden och 18 på det definitiva protokollet. Samtliga de tidningar som får gratisexemplar i pressfoajén är också, utom i två fall, prenumeranter på åtminstone snabbprotokollet och betänkanden. Kostnaden är f. n. (1973) för protokollet 90 kr., för propositioner, motioner, betänkanden etc. 205 kr., och för snabbprotokollet 60 kr.

Informationsutredningen anser, att det är angeläget att tidningarna har tillgång till riksdagstryck i den utsträckning de anser sig ha användning för det. Den i förhållande till tryckets omfattning blygsamma kostnaden torde inte behöva avhålla någon tidning från att abonnera. Att många tidningar ändå inte har riksdagstrycket kan förklaras av att man inte har kapacitet på redaktionerna att ta hand om det och att den stora mängden trycksidor gör det svårt att hitta det som är användbart, varför man utan större men anser sig kunna avstå från att abonnera. Utredningen tror därför, att gratisabonnemang på riksdagstrycket inte nämnvärt skulle främja riksdagsbevakningen.

Däremot föreslår utredningen, att tidningar på speciell begäran skall kostnadsfritt kunna erhålla enstaka riksdagstryck, t. ex. enstaka motioner, propositioner, betänkanden eller snabbprotokoll. Denna service bör enligt utredningen ligga på informationstjänsten, som skall ta emot beställningarna och svara för att trycket snabbt distribueras till resp. tidning.

4.6 Frågor ang. utskottsbevakningen

Som antyddes inledningsvis i kapitlet har riksdagsbevakningen under senare år kommit att beröra även utskottens arbete.

Utskottens sammanträden är slutna. Det anses, att ingen bör yppa något om vad som beslutats i utskottet innan betänkandet är justerat, vilket vanligen brukar ske en vecka eller 14 dagar efter det att beslutet har fattats. Utskottet kan dock besluta om omedelbart offentliggörande av beslutet.

Tre önskemål avseende utskottsbevakningen har framförts vid de utfrågningar som utredningen haft: presskonferenser efter beslutssammanträden och tillgång till utskottens faktamaterial för journalisterna samt offentliga utfrågningar i utskotten.

De två första förslagen syftar till att underlätta massmediernas bevakning av utskottsarbetet medan det tredje anses kunna öka intresset för riksdagens arbete genom det intresse som utfrågningen skulle tilldرا sig från massmediernas sida.

Frågan om offentliga utskottsutfrågningar har behandlats av riksdagen vid flera tillfällen, senast i samband med beslutet om ny regerings-

form och riksdagsordning. Därvid har det rått delade meningar i frågan, och förespråkarna för dylika utfrågningar har inte vunnit riksdagens gehör. Informationsutredningen har därför inte prövat denna fråga.

Önskemålet att få tillgång till det faktamaterial som utskotten arbetar med tar närmast sikte på promemorior och sammanställningar som kansliet upprättar eller färdigt material som kommer utskotten till handa utifrån. Några skäl i och för sig emot att ställa detta material till massmediernas förfogande innan betänkandet är offentligt finns inte. Det som emellertid gör att utredningen inte anser sig kunna lägga förslag om fri tillgång till dessa handlingar är att det skulle få besvärande konsekvenser från offentlighetssynpunkt. Utskottens handlingar i ett visst ärende anses inte vara upprättade förrän betänkandet är justerat. Skulle vissa handlingar bli offentliga tidigare måste klara gränser dras upp mellan de två kategorier av handlingar som då skulle finnas hos utskotten. Detta torde knappast vara praktiskt möjligt. Utredningen anser därför, att utskotten från fall till fall själva bör ta ställning till om visst material skall offentliggöras tidigare än betänkandet. Eventuellt kan utskotten också besluta om att offentliggöra reciten när den är klar.

Önskemålet om presskonferenser har sin grund i att massmedierna så snabbt som möjligt efterdet att beslut har fattats vill få reda på beslutet och dess innebörd. Nuvarande praxis på området innebär att TT erhåller ett exemplar av betänkandet så snart detta färdigställts. Ibland lämnar utskottet en särskild presskommuniké till TT när betänkandet har justerats. Utredningen anser att denna praxis bör gälla även fortsättningsvis. Därutöver anser utredningen att det ibland kan vara lämpligt att utfärda en presskommuniké omedelbart efter det att beslut har fattats och/eller att sammankalla till presskonferens. Presskommunikéer bör utfärdas efter beslut i ärenden, som kan förväntas intressera massmedierna. Presskonferenserna bör reserveras för frågor, som har ett betydande politiskt intresse. Vid arrangerandet av presskonferenser bör informationstjänsten vara utskottet behjälpligt med de praktiska detaljerna.

4.7 Riksdagsmaterial med regionalt och lokalt intresse

Utredningen har funnit det angeläget att söka tillgodose det intresse för lokalt och regionalt material som landsortspressen framfört till utredningen. Det har därvid framstått som naturligt att efterhöra TT:s intresse för och syn på en dylik service. TT har därvid framhållit att dess verkbyrå hittills i den mån det funnits resurser har bevakat lokal- och regionalanknutet material. Detta har rönt stor uppskattning bland tidningarna. Under 1973 har man därför inom TT diskuterat att utöka denna bevakning till en särskild specialtjänst. Intresset för en sådan har visat sig vara stort. TT har beräknat att kostnaderna skulle komma att uppgå till ca 120 000 kr, om hela teleprinternätet skulle utnyttjas för leveranser till alla berörda tidningar.

Utredningen föreslår att riksdagen skapar möjligheter för hela dagspressen att erhålla riksdagsmaterial med lokalt och regionalt intresse

genom att riksdagen beviljar dagspressen, genom TT:s förmedling, ett anslag för de abonnemangskostnader som uppkommer för den nämnda specialtjänsten.

4.8 Kammarfotograferingen

Pressfotograferna kan i kammaren arbeta från pressläktaren och allmänhetens läktare samt från två av de fyra kamerarum, som finns längst bak i kammaren. De två andra kamerarummen är avsedda för TV. Det kamerarum som finns snett ovanför talmanspodiet disponeras av TV, men även pressfotografer äger tillträde dit. Utrymmet där är mycket begränsat. Pressfotograferna har vid olika tillfällen uttalat missnöje med sina arbetsmöjligheter i riksdagen.

Utredningen har haft en överläggning med företrädare för de större bildbyråerna för att diskutera möjliga förbättringar i arbetsförhållanden. Därvid framkom önskemål om att fotograferna skulle få tillträde till det för ledamöterna avsedda utrymmet, men som ett alternativ kunde man tänka sig ett särskilt kamerarum i kammarens främre del i likhet med vad TV har.

Det är enligt utredningens uppfattning angeläget att pressfotograferna ges rimliga arbetsmöjligheter i riksdagen. Uppenbarligen är nuvarande förhållanden mindre tillfredsställande.

Efter kontakter med byggexpertis har det visat sig, att det är möjligt att utan alltför stora ingrepp iordningställa ett lämpligt kamerarum. Utredningen har förordat denna lösning, som också accepterats av företrädare för pressfotograferna, och för att undvika onödig tidsutdräkt har utredningen i samråd med pressfotograferna hemställt att förvaltningsstyrelsen måtte handlägga denna fråga vidare.

4.9 Kurser för journalister

För att väcka intresse för riksdagsjournalistik arrangerar riksdagen årligen en studievecka i riksdagen för landsortsjournalister. Utredningen har efter att ha inhämtat synpunkter från olika håll bedömt läget så, att en reformering är befogad.

Utredningen föreslår att det i stället för den årliga studieveckan arrangeras en kurs som tar sikte på den redigerande personalen på tidningarna men till vilken även andra grupper av journalister kan beredas tillträde. Utredningen har haft kontakt med Pressinstitutet, som arrangerar fortbildningskurser för journalister, och från institutets sida är man positiv till samarbete i denna fråga.

I planeringen av kurserna bör från riksdagens sida pressekreteraren delta. Riksdagen bör svara för alla kostnaderna i samband med kurserna. Varje år bör åtminstone en kurs arrangeras, och om intresset är stort bör kursen kunna dubblas.

4.10 Vissa övriga förslag och åtgärder

I redovisningen från utfrågningarna med massmedierepresentanterna framställdes en del mera begränsade förslag som utredningen här skall beröra.

Vissa journalister önskade att informationstjänsten skulle göra *journalistiska paket och veckosammanfattningar* av vad som förevarit i riksdagen. Utredningen finner att detta inte överensstämmer med de riktlinjer som angetts för informationstjänsten, som enbart skall arbeta på tidningarnas uppdrag. Dylik service bör i stället vara en uppgift för partiernas presstjänst och eventuellt för TT.

Önskemålen om *bildservice* i riksdagen anser utredningen inte att riksdagen kan tillmötesgå. Det är från många synpunkter lämpligare att i stället informationstjänsten får till uppdrag att förmedla uppdrag till bildbyråer i Stockholm. Dessutom finns hos TT ett porträttarkiv som även omfattar riksdagsmännen. Detta kan tidningarna utnyttja.

De i riksdagshuset verksamma journalisterna har påpekat att de ibland har nytta av att kunna *ta del av och få kopior på den första utskriften av ett anförande i kammaren*. Även landsortspressen borde kunna utnyttja detta genom att via informationstjänsten begära en kopia, vilken sedan kan sändas på telex eller telefaksimil till tidningen i fråga. Berörd ledamot skall dock först lämna sitt medgivande till detta.

Utredningen har från förvaltningskontoret och tryckerienheten inhämtat att man där prövar om *distributionen av riksdagstrycket och tryckningen av motionerna vid allmänna motionstiden* kan ske snabbare än för närvarande. Av denna anledning anser sig utredningen inte behöva föreslå några särskilda åtgärder härvidlag.

Frågan om massmediernas önskemål om att få möjlighet att *utnyttja upplysningstjänsten* har utredningen ansett böra avgöras först i samband med prövningen av sakinformationens utformning. Utredningen återkommer alltså till frågan i sitt nästa betänkande. Samma är förhållandet med frågan om ett *pressarkiv i riksdagen*.

Önskemålen om *framflyttning av plenitiderna* för att undvika kvällsplena för att därigenom massmedierna skulle få lättare att bevaka riksdagsarbetet har utredningen inte ansett sig böra ta upp till behandling. Frågan kommer att prövas i den utredning som tillsatts för att se över riksdagens arbetsformer.

Kammarsekreterarens överläggning med riksdagsjournalisterna varje vecka ansågs av de tillfrågade journalisterna synnerligen värdefull. Det bör bli en uppgift för informationstjänsten att se till att anteckningar från dessa överläggningar tillställs landsortspressen. Härigenom kan denna få ytterligare information om vad som kommer att hända i riksdagen påföljande vecka.

I vad gäller journalisternas önskemål om att få *delta i utskottens resor* anser sig utredningen icke kunna förorda någon ändring i nuvarande bestämmelser.

Utredningen föreslår vidare att informationstjänsten får i uppdrag

att utarbeta en kortfattad *skrift med riksdagsinformation för journalister*. Där bör ingå en redovisning av den service som riksdagen ger till massmedierna och uppgifter om riksdagen som institution och dess arbetsformer samt upplysningar om tryckets uppläggning. Denna bör spridas till samtliga tidningar samt etermedierna.

5 Riksdagens egen informationsverksamhet

Undersökningar har visat att massmediernas riksdagsinformation tyvärr lockar läsare/lyssnare i begränsad utsträckning. Det kan på goda grunder förmodas att det företrädesvis är de som har ett betydande politiskt intresse som tar del av den. Informationens karaktär medför nämligen att människor med begränsade kunskaper om politik har svårt att tillgodogöra sig stoffet. Massmedierna förutsätter (och måste förutsätta) att läsarna/lyssnarna känner till grundläggande fakta och förhistorien. Flertalet medborgare har inte den kunskapen.

Vidare kan massmediernas primära intresse för det politiska spelet i kontroversiella frågor ibland vara till nackdel från informationssynpunkt. Viktiga reformer som tillkommer i enighet kan bli negligerade av massmedierna.

Koncentrationen på debatten i massmediernas riksdags- och samhällsbevakning medför ibland att läsarna/lyssnarna svävar i ovisshet om på vilket stadium av beslutsprocessen ärendet befinner sig. Man vet inte om beslut har fattats eller om det endast är förslag som diskuteras.

De här nämnda dragen i massmediebevakningen av riksdagen är i stor utsträckning betingade av de svenska massmediernas fria ställning och bör därför tas för givna. Bedömningen av materialets nyhets- och informationsvärde skall ligga hos redaktionerna. Detta förhållande har utredningen utgått ifrån i de förslag till kompletterande massmedieinformation som utredningen framlägger.

Utöver information om det aktuella politiska skeendet i riksdagen behövs också information om riksdagens kompetens och arbetsformer, dvs. institutionell information. Utredningen lägger fram förslag om en avsevärd vidgning av riksdagens insatser på detta område, t. ex. skolverksamheten och visningsverksamheten.

I kap. 2 har i tre punkter angivits det syfte, som riksdagens informationsverksamhet enligt utredningens uppfattning bör ha. De åtgärder som utredningen nu kommer att föreslå har dispositionsmässigt delats upp efter olika målgrupper, nämligen 1) *alla medborgare*, 2) *den av riksdagen aktivt intresserade allmänheten*, 3) *de politiskt intresserade* samt 4) *lärare och studerande*. Varje målgrupp har vidare speciell anknytning till någon av punkterna i det angivna syftet, vilket framgår nedan.

5.1 Information till alla medborgare

Huvudsyftet med den information som riktas till allmänheten i dess helhet är dels att informera om riksdagens beslut och verksamhet, dels att illustrera riksdagens roll i folkstyret. Informationen bör bidra till en allmän fortbildning i medborgarkunskap samt komplettera och förstärka massmediernas redaktionella information.

Utredningen lägger fram förslag dels om försöksverksamhet med informationsannonsering i dagspressen, dels om s. k. särskild samhällsinformation i radio och TV i anslutning till avtalet mellan staten och Sveriges Radio.

Massmediernas redaktionella bevakning kommer, som utredningen tidigare framhållit, även i framtiden att spela den viktigaste rollen då det gäller att informera medborgarna om riksdagen och dess arbete. Den kompletterande information som utredningen anser önskvärd måste utformas med detta förhållande som utgångspunkt.

Informationen bör framträda utan anspråk på fullständighet. Någon totalredovisning av riksdagsbesluten skall inte eftersträvas.

Myndigheterna informerar om nya lagar och bestämmelser då de träder i kraft. På den informationen måste ställas ganska långt gående krav på fullständighet. Riksdagens egen information i samband med att besluten fattas har emellertid ett annat syfte. Den skall dels förhandsinformera om de beslut som myndigheterna senare skall ge detaljinformation om, dels klargöra att det är riksdagen som fattar besluten, inte något ämbetsverk eller någon tjänsteman.

5.1.1 Informationsannonsering i dagspressen

Informationsutredningen är enig om att regelbunden informationsannonsering i dagspressen kan vara ett effektivt medel att nå många medborgare med en information som motsvarar det syfte som ovan angivits. Utredningen är emellertid också ense om att utformningen av en sådan annonsering stöter på betydande svårigheter, varför något beslut om permanent – och nödvändigtvis ganska kostnadskrävande – annonsering inte bör fattas utan föregående begränsad försöksverksamhet.

Även i en annons av den storlek utredningen tänker sig är utrymmet ytterst knappt i förhållande till det mycket stora material som framkommer under en vecka. Då därtill kommer att detta material till stor del gäller kontroversiella frågor kommer de för urvalet ansvariga att ställas inför svåra problem. Svårigheterna bör emellertid kunna övervinnas, om man strikt håller fast vid den ovan angivna målsättningen.

Olika typer av material bör ingå i annonserna, till exempel:

1. Veckan som gått

a) *En allmän inledning* som ger en kort sammanfattning och karakteristik och där beslut och debatter som redan uppmärksammats i

massmedierna endast omnämnes.

b) *Information om beslut.* Urvalet skall avse ett mindre antal riksdagsbeslut som av olika skäl (att de fått stå tillbaka för annat material i den normala nyhetsvärderingen, att de fattats sent på kvällen etc.) inte uppmärksammats särskilt i det redaktionella materialet. Besluten skall väljas så, att de ger goda exempel på att riksdagen arbetar med frågor som har direkt personlig betydelse för medborgarna.

c) *Information om utskottsarbetet.* Avsikten är att informera om vilka ärenden som inom kort kan väntas komma upp till avgörande i riksdagen samt framhålla utskottens roll i riksdagsarbetet.

II. Den innevarande veckan (annonserna tänks publicerade på tisdagar)

a) *Uppgift om plenumtider* för att ge medborgare, som har möjlighet att besöka riksdagen, kännedom om när plenum pågår.

b) *Viktigare ärenden under veckan.* Genom sådan förhandsinformation kan man dels stimulera läsarna till att ta del av referat i massmedierna från de förhandsaviserade debatterna, dels fästa mediernas uppmärksamhet på debatterna, varigenom bevakningen möjligen kan effektiveras.

III. Institutionell information

a) *Information om riksdagstrycket och riksdagens tidskrift.* Avser att ge intresserade läsare anvisningar om hur de skall kunna få veta mer om vad som utspelats i riksdagen.

b) *"Litet riksdagslexikon."* Korta förklaringar till ord och uttryck som förekommer i annonserna och eljest i riksdagssammanhang.

Försöksannonsering

Utredningen föreslår att under 1974 års riksdag försök göres med annonsering åtta veckor inom vissa avgränsade geografiska regioner. Den med försöket förknippade utvärderingen bör bl. a. avse att utvärdera informationseffekten inom den bearbetade regionen i jämförelse med vad som samtidigt kan konstateras i delar av landet där annonsering ej förekommit.

Ingen medborgare bör vid annonseringen diskrimineras i informationshänseende på grund av sitt tidningsval. Om annonseringen skall permanentas bör den ske i samtliga dagstidningar med annons av samma storlek. Vid försöksannonsering upprätthålls totalitetsprincipen inom de valda regionerna.

Utredningen beräknar att en försöksannonsering av från utvärderingssynpunkt tillräcklig omfattning kan ske för en total kostnad, inklusive kostnad för utvärdering, av ca 1,3 mkr. Annonseringen bör genomföras i samverkan mellan det föreslagna redaktionsrådet och nämnden för samhällsinformation. Informationsutredningen avser att, i den händelse försöksverksamheten kommer till stånd, följa densamma samt för talmanskonferensen framlägga resultatet av utvärderingen och föreslå de åtgärder som därvid kan befinnas lämpliga.

5.1.2 Riksdagsinformation i radio-TV

Som framgick i kap 3.4 sänder radio-TV inga andra program från och om riksdagen än inslag i nyhetsprogrammen och direktsändningar. I princip behandlar alltså etermedierna riksdagsmaterialet på motsvarande sätt som dagspressen.

I vad gäller sändningarnas omfattning visar de siffror som presenteras i bil. A att de kommenterande nyhetsprogrammen sänder relativt många inslag från riksdagen, nästan 10 procent av alla inslag har riksdagsanknytning. Andelen riksdagsmaterial i dagspressen torde knappast vara så stor. Huruvida det borde vara fler eller färre inslag med riksdagsanknytning har utredningen ingen anledning att uttala sig om, eftersom bedömningen av nyhets- och informationsvärdet ligger på massmediernas redaktioner.

För bedömning av möjligheterna att öka programutrymmet avseende informationen från riksdagsarbetet har §§ 6 och 11 i Sveriges Radios avtal med staten ett särskilt intresse. De lyder:

§ 6. Bolaget skall i programverksamheten hävda de grundläggande demokratiska värdena.

Programverksamheten skall bedrivas med beaktande av ljudradions och televisionens centrala ställning i samhället. Av detta följer bland annat skyldighet för bolaget att i lämplig form upplysa om nuets händelser och orientera om viktigare kultur- och samhällsfrågor samt stimulera till debatt kring sådana frågor.

§ 11. På begäran av statlig myndighet skall bolaget låta sända meddelande, som är av vikt för allmänheten. Bolaget har därvid att tillse, att meddelandet ges en för rundradion lämplig utformning och att det ej genom sin omfattning eller eljest inverkar menligt på programverksamheten.

Efter prövning i varje särskilt fall får bolaget mot avgift låta sända meddelande, som är avsett för viss eller vissa personer och som är av synnerlig vikt.

Avgift enligt andra stycket skall erläggas till televerket och användas för rundradioverksamheten.

Radio och TV sänder för närvarande olika typer av inslag "på begäran av statlig myndighet", nämligen korta meddelande, s. k. trailers i radio, s. k. spots i TV, eller mer omfattande program.

Enligt utredningens mening finns det inget som förhindrar sändning av dylika meddelanden på begäran av riksdagen, om de står i överensstämmelse med vad som sägs i § 11 ovan, dvs. "är av vikt för allmänheten". Samma uppfattning synes 1969 års radioutredning hysa. Den har givit exempel på områden, där det föreligger ett behov av samhällsinformation via etermedierna. Ett av dessa områden benämns "Ny lagstiftning och andra riksdagsbeslut". Ikriom säger radioutredningen.*

"Ljudradio och TV riktar ibland relativt stor uppmärksamhet åt de frågor som behandlas i riksdagen. Många gånger blir det den debatt som ingår i beslutsprocessens långa kedja som tilldrar sig det största intresset.

*SOU 1973:8, s. 297.

Detta leder ofta till att även de fattade besluten får en informativ belysning och att allmänheten denna väg kan få reda på vad besluten innebär. Det inträffar emellertid också att speglingen av debatten kommer i främsta rummet och skymmer beslutens innebörd. En del beslut får inte någon belysning därför att de inte är kontroversiella. Anhopning av beslut i slutet av en session kan också leda till minskad publicitet.

Det är ett samhällsintresse att innebörden i ny och ändrad lagstiftning görs lättillgänglig för allmänheten.

Det är också viktigt att få belyst riksdagens behandling av ekonomiska frågor. När statsverkspropositionen lämnas behandlas den i ljudradio och TV och dessutom utförligt i pressen. Riksdagens behandling av de olika huvudtitlarna tilldrar sig inte lika stor uppmärksamhet.

Det är angeläget att regelbundna redogörelser i ljudradio och TV ges om lagstiftnings- och andra viktiga beslut."

Informationsutredningen föreslår, att riksdagen ger talmanskonferensen i uppdrag att med Sveriges Radio diskutera möjligheter för s. k. särskild samhällsinformation från riksdagen eller hur man på annat sätt kan öka informationsutbudet från riksdagen.

5.2 Information till den av riksdagen aktivt intresserade allmänheten

Redan i dag finns det ett intresse för riksdagen och dess verksamhet som inte helt tillgodoses utav massmediernas bevakning. Riksdagens åtgärder för att tillfredsställa önskemålen lämnar för närvarande en del övrigt att önska. Om de åtgärder som utredningen nu föreslår kommer att stimulera intresset för riksdagen och riksdagsarbetet är det än nödvändigare med en förstärkning av den informationsverksamhet, som så att säga arbetar på uppdrag av allmänheten, dvs. där allmänheten själv tar initiativ för att informera sig. Utredningen föreslår nedan åtgärder på tre områden, informationstjänst, visningsverksamheten och service för besökande på allmänhetens läktare.

5.2.1 Informationstjänst för allmänheten

Informationsutredningen föreslår, att riksdagen inrättar en informationstjänst för allmänheten. Dit skall allmänheten kunna vända sig för att få svar på frågor rörande riksdagen och riksdagsarbetet. Huvudsakligen torde det bli fråga om telefonförfrågningar, men även personliga besök bör kunna tas emot. Alla samtal med ospecificerade förfrågningar som kommer till riksdagens telefonväxel bör regelmässigt kopplas till denna informationstjänst. Om inte den därvarande tjänstemannen kan lämna önskade uplysningar finns möjligheten att koppla samtalet vidare till någon som kan förmodas vara insatt i frågan. Beställningar på riksdagstryck vidarebefordras till tryckeriexpeditionen, eftersom någon gratisutdelning till allmänheten inte skall förekomma. Informationstjänsten bör vara öppen under dagtid samt även på kvällstid någon dag i veckan.

Informationstjänstens tillkomst får inte medföra några nya begränsningar i möjligheterna att komma i kontakt med övriga tjänstemän i riksdagen.

5.2.2 Visningsverksamheten

5.2.2.1 Nuvarande förhållanden

Guidade visningar förekommer för allmänheten och för förhandsanmälda grupper. Under sessionstid med undantag för månaderna maj och december sker visningar för allmänheten varje lördag och söndag och för förhandsanmälda grupper måndag eftermiddagar samt måndag- och fredagkvällar. Under sommaruppehållet sker visningar för allmänheten måndag–fredag under månaderna juli–september.

Drygt 22 000 personer deltog i guidade visningar under 1972, fördelade på nästan 9 000 vardera på våren och sommaren samt nästan 5 000 på hösten.

Utöver visningar med riksdagens guider förekommer det ofta att ledamöter, personal på partigruppskanslierna och riksdagstjänstemän tar emot grupper för rundvandring och information. För denna typ av visningar har förvaltningskontoret utfärdat speciella riktlinjer (cirkulär 5/1972). I dessa anges bl. a. att gruppbesök i god tid skall anmälas till en viss tjänsteman i förvaltningskontoret och att riksdagens guider bör medverka i besökets genomförande. Riktlinjerna har hittills tyvärr följts i mycket liten utsträckning.

Guidningsverksamheten handhas av en halvtidsanställd föreståndare. Vederbörande svarar för inbokning och planering av besök samt utbildning av guider. Samma tjänsteman har också vissa arbetsuppgifter i verksamheten "Riksdag-skola".

För närvarande arbetar fem guider på arvodesbas, och dessutom guidar föreståndaren viss tid utöver sin halvtidstjänst. Organisatoriskt är guidningsverksamheten placerad i förvaltningskontorets intendenturenhet.

För budgetåret 1973/74 har ca 110 000 kr. anvisats av riksdagen för att täcka löner till föreståndaren och arvoden till guiderna.

Utredningen har tillsammans med föreståndaren för guidningsverksamheten genomfört en mindre utvärdering av de guidade visningarna. Ca 200 besökande fick svara på ett tiotal frågor och lämna synpunkter och förslag. Resultatet tydde på att visningarna var väl avvägda och att guiderna var skickliga och kunniga. Föreståndaren för verksamheten har vid överläggning med utredningen framställt önskemål av begränsad omfattning, mest avseende praktiska detaljer.

5.2.2.2 Utredningens förslag

Informationsutredningen har den uppfattningen, att en väl fungerande visningsverksamhet är en stor tillgång när det gäller att väcka och

stimulera intresset för riksdagen och dess arbete. Att verksamheten dessutom tillgodoser ett turistintresse är enbart av godo.

Guidningsverksamheten fungerar för närvarande bra, bortsett från detaljer. Den övriga visningsverksamheten, dvs. i regi av ledamöter etc. har däremot enligt utredningens uppfattning vissa mindre tillfredsställande drag. Framför allt saknas en planering och samordning av besöken, vilket innebär risk för kollisioner mellan grupperna och att de besökande därigenom kanske inte får det utbyte av besöket som man väntat sig. Utredningen föreslår därför, att alla besök av grupper i riksdagshuset skall anmälas till föreståndaren för guidningsverksamheten. Vederbörande får då möjlighet att samordna besöken. Ledamöter, partigruppskanslier och tjänstemän bör också utnyttja den service som guidverksamheten erbjuder i form av råd om visningsväg genom huset etc. Guiderna står också till förfogande för visningar som arrangeras av ledamöter etc. I princip innebär dessa förslag blott att riktlinjerna i det ovan nämnda cirkuläret följs.

Bl. a. som en konsekvens av förslaget om samordning av alla gruppbesök i riksdagshuset föreslår utredningen att tjänsten som föreståndare för guidningsverksamheten utökas från halvtid till heltid. Det finns emellertid också andra skäl till denna åtgärd. Det är således angeläget, att det finns en tjänsteman i riksdagen som med kort varsel kan visa omkring besökande. Dessutom gör redan de nuvarande uppgifterna att fyllnadstjänstgöring blivit nödvändig ganska regelbundet. Det är angeläget att föreståndaren för visningsverksamheten har egen guiderfarenhet. I tjänsten bör också ingå egen guidning tämligen regelbundet.

I föreståndarens uppgifter bör också ingå att stimulera grupper att besöka riksdagshuset. Det kan förmodas att nyhetsintresset för riksdagshuset snart har ebbat ut och det blir då angeläget att aktivt påverka föreningar och andra sammanslutningar, kurser och konferenser till besök.

Visningsverksamhetens komplettering med broschyrer till försäljning och liknande material bör det ankomma på förvaltningsstyrelsen att ta ställning till, och utredningen vill blott påpeka vikten av att det intresse för riksdagen som förhoppningsvis skapas av visningarna tillvaratas genom att det t. ex. tillhandahålles informationsmaterial och att man ger anvisningar på var ytterligare information kan erhållas.

I vad gäller antalet visningar och deras tidsmässiga förläggning m. m. finner utredningen att de frågorna bäst avgöres av förvaltningsstyrelsen.

5.2.3 *Service till besökande på allmänhetens läktare*

5.2.3.1 Nuvarande förhållanden

Även om principen att kammarens överläggningar är offentliga har sin största betydelse genom att massmedierna kan bevaka skeendet, skall man inte bortse från det värde som det ligger i att den breda allmänheten direkt kan ta del av riksdagsarbetet. Riksdagen har fördenskull inrett en

rymlig åhörarläktare med trehundrafemtio platser och i anslutning härtill finns en foajé. Till ledning för de besökande utdelas i foajén en plan över kammaren med ledamotsförteckning och vidare en talarlista. Dessutom finns dagordningen tillgänglig i foajén. Under vårsessionen 1973 beräknas ca 40 000 personer (varav ca 5 000 i verksamheten "Riksdag-skola") ha besökt allmänhetens läktare för att lyssna på debatter.

5.2.3.2 Utredningens förslag

För många människor kan det vara förvirrande att komma in på läktaren mitt under en debatt. Man vet inte vem som talar och inte vad det talas om. Mot den bakgrunden har herr Andersson i Ljung m. fl. i motion 1973:366 som överlämnats till informationsutredningen föreslagit att på en bildskärm skulle anges vilket ärende som behandlas och vilken talare som har ordet. Utredningen har prövat frågan och funnit, att med tillgång till talarlista och dagordning kan den besökande tämligen snart orientera sig om vad som pågår. En bildskärm kan dessutom blott ange mycket kortfattat vad som behandlas. Den förhållandevis mycket dyra investeringen kan knappast anses motiverad. I stället vill utredningen föra fram några andra förslag, som bör göra besöket på riksdagsläktaren mera givande.

a) Förutom ledamotsförteckning och talarlista bör dagordning utdelas till alla besökande.

b) Ett exemplar av aktuella delar av riksdagstrycket bör finnas tillgängligt i foajén, och de besökande skall göras uppmärksamma på det.

c) En speciellt för läktarbesökande avpassad broschyr bör framställas och utdelas gratis.

d) Utställningar om riksdagen och dess arbete bör arrangeras i allmänhetens foajé.

5.3 Information till de politiskt intresserade

Som framgått tidigare i betänkandet får de politiskt aktiva och intresserade en stor del av sitt informationsbehov om riksdagsarbetet tillgodosett genom massmediernas riksdagsbevakning. Denna är i huvudsak inriktad just på de medborgare som har goda för- och baskunskaper. Den information som riksdagen därför bör ge till denna grupp skall avse att komplettera och fördjupa massmediernas material.

Utredningen har haft en överläggning med representanter för riksdagspartiernas kanslier för att få synpunkter på partiernas möjligheter att delta i informationsverksamheten om riksdagen.

Därvid framkom önskemål om generositet med utdelning av trycket, t. ex. i form av höjning av övre gränsen för det antal tryck som partierna får gratis. För kurs- och konferensverksamhet önskades färdiga paket av riksdagstrycket i vissa ärenden. Det ansågs också att partigruppskanslierna borde förstärkas med informationstjänstemän, bl. a. för att hjälpa riksdagsmännen att få ut material till pressen. Det anmälades också

svarigheter med den riktade informationen, dvs. till dem som bara vill ha material av viss typ eller inom vissa områden, t. ex. fackförbunds- och andra tidskrifter. Flera representanter förespråkade också en egen riksdagens tidskrift.

I informationen till de politiskt intresserade bör riksdagen enligt utredningens mening samverka med de politiska partierna. Riksdagen bör svara för en aktiv marknadsföring av trycket, produktion av olika skrifter med detaljinformation av värde för målgruppen samt genom utgivande av en tidskrift, som allsidigt skall redovisa de viktigaste frågornas behandling i riksdagen. Marknadsföringen av både tidskrift och tryck bör speciellt ta sikte på partiernas medlemmar. Partierna bör dessutom få ökade resurser till gruppkanslierna för informationsinsatser gentemot de egna medlemmarna.

5.3.1 *Riksdagens tidskrift*

Dagspressen och radio-TV tillgodoser med sin riksdagsbevakning i huvudsak de politiskt intresserades önskemål om att kunna följa den politiska verksamheten i riksdagen. Massmedierna varken är eller kan vara heltäckande. Orsaken är att riksdagsmaterialet får konkurrera med annat nyhetsmaterial på lika villkor. Eftersom nyhetsmedierna i stort sett enbart arbetar med dagsfärskt material "repareras" sällan en knäpphändig redovisning av t. ex. ett arbetsplenum i riksdagen.

För att förse i första hand de politiskt intresserade med en något fylligare information om riksdagens arbete än vad massmedierna ger föreslår informationsutredningen att riksdagen utger en egen tidskrift. Innehållet skall vara sådant att de politiskt intresserade skall få möjlighet att mera i detalj ta del av debatter och beslut i de viktigare riksdagsärendena.

Tidskriften bör utkomma en gång i veckan under en sessionstid och ha en heltidsanställd redaktör. Redaktören bör vara underställd ett redaktionsråd med representanter för bl. a. de politiska partierna. Redaktionsrådet bör utses av talmanskonferensen.

Som bilaga B har intagits en PM för tidskriften, vilken utarbetats av red. Åke Malmström i samarbete med utredningens sekreterare. Utredningen anser att de i promemorian lämnade förslagen på tidskriftens uppläggning och utformning kan tjäna som underlag för redaktörens och redaktionsrådets arbete.

Till detaljerna om redaktörens ställning, redaktionsrådets sammansättning m. m. återkommer utredningen i kap. 6.

5.3.2 *Spridningen av riksdagstrycket*

Riksdagstrycket innehåller en dokumentation i samhällsfrågor som saknar motsvarighet. Många politiskt intresserade har säkerligen stor glädje och nytta av att ha tillgång till trycket. Upplagorna för tryckets olika delar är dock jämförelsevis låga, mellan 2 000 och 3 000 ex., och

antalet betalande prenumeranter uppgår till knappt 1 000 på snabbprotokollet och till drygt 1 000 på bihanget. Blott departementen har numera rätt till gratisexemplar.

Riksdagen bör enligt utredningens uppfattning verka för att riksdagstrycket får så stor spridning som möjligt. Två frågor bör därvid speciellt uppmärksammas, marknadsföringen och prissättningen.

Riksdagen måste på olika sätt informera enskilda och grupper om att riksdagstrycket finns till försäljning. Det är därför angeläget att insatser görs för att marknadsföra riksdagstrycket. Utredningen anser sig inte närmare behöva precisera hur detta skall ske, utan det bör ankomma på förvaltningsstyrelsen att vidta lämpliga åtgärder.

Prissättningsfrågan avseende riksdagstrycket är vanskelig att belysa på grund av den stora mängd tryck som behövs för riksdagens eget arbete. Allmänt kan sägas, att subventioneringen av försäljningspriset är betydande. Subventioneringen har dessutom ökat under de senaste åren, eftersom någon prishöjning inte har skett sedan priserna fastställdes för år 1971. Prishöjningarna på papper, sättning och tryck samt lönehöjningarna som skett under 1971-1973 skulle motivera en höjning av priserna för 1974 med emot 30 procent. Förvaltningsstyrelsen beslöt vid sammanträde den 17.10.1972 att "ingen prishöjning skulle företas förrän resultatet av den blivande utredningen om riksdagens informationsbehov föreligger".

Vid olika tillfällen har det framförts förslag om att bibliotek, skolor och andra kostnadsfritt skulle förse med riksdagstrycket. Skälet är att det skulle öka möjligheterna för medborgarna att ta del av riksdagens arbete. Utredningen har dock den uppfattningen, att någon ökad läsning inte kommer till stånd blott genom att trycket blir tillgängligt på ett bibliotek eller liknande. Ytterligare prissubventionering eller kostnadsfritt tillhandahållande bör därför enligt utredningens uppfattning ske först om det visar sig att kostnaden för riksdagstrycket är så betungande att t. ex. bibliotek inte kan abonnera på trycket trots att det finns efterfrågan.

Utredningen har inte haft möjlighet att utarbeta några närmare detaljer för prissättningen, utan föreslår i stället att förvaltningsstyrelsen får i uppdrag att göra en översyn. Under tiden bör nuvarande priser förbli oförändrade. I översynen bör bl. a. prövas om trycket lämpligen kan försälas till det pris som motiveras av de rörliga kostnaderna, dvs. att riksdagen svarar för alla kostnader fram till tryckningen. Vidare bör riksdagstryckets priser jämföras med vad övrigt statligt tryck kostar (SOU, SFS etc.). Även lämpligheten av rabatter av priset vid försäljning till vissa grupper bör prövas.

5.3.3 Övrigt tryck m. m.

Riksdagen producerar förutom riksdagstrycket både skrifter och annat material. En del av detta kommer till användning i den utåtriktade informationsverksamheten, men är också avsett att tillgodose ett behov som finns inom riksdagen. Annat är mera direkt avsett för allmänheten,

medan åter annat har enbart internt intresse.

Informationsutredningen har framlagt förslag om utökning av materialproduktionen på tre punkter, riksdagsinformation för journalister, broschyr för besökande på allmänhetens läktare samt riksdagens tidskrift. Någon utvärdering av behov och utformning av redan befintliga skrifter och annat material har inte gjorts av utredningen, då hänsyn även måste tas till andra krav än de som avser den utåtriktade informationen. Utredningen anser det vara lämpligare, att förvaltningsstyrelsen får i uppdrag att göra en allmän översyn av det material som produceras i riksdagens regi eller med dess medverkan. Översynen bör innefatta en analys av behov och målgrupper samt prissättningen på resp. objekt. Det är inte utredningen främmande, att en sådan översyn kan leda fram till, att produktionen kan behöva läggas om och utvidgas.

Till utredningen har förslag framförts om att riksdagen skulle utge en riksdagsmatrikel med biografiska uppgifter om ledamöterna samt porträtt. Utredningen har inte funnit skälen vara tillräckligt starka för att förslaget skulle kunna tillstyrkas. Dessutom kan nämnas att en dylik förteckning med porträtt och kortfattad biografi utges av ett bokförlag i Stockholm efter varje val till riksdagen.

5.3.4 Stöd till partigrupperna

5.3.4.1 Partigruppkansliernas informationsverksamhet

Partigruppkanslierna har i dag en mängd olika arbetsuppgifter. De svarar för förberedelser av interna frågor av olika slag, de står enskilda gruppmedlemmar till tjänst med upplysningar och utför smärre utredningsuppdrag. Kanslierna hjälper också till med motionsskrivande och författar utkast till reservationer i utskottsbetänkanden. I mån av tid deltar kansliets personal i informationsspridning av olika slag.

Utredningen finner det viktigt att riksdagspartierna ges goda möjligheter att informera om sin verksamhet. Framför allt bör partierna kontinuerligt kunna förse massmedierna med material. Vidare bör partigruppkanslierna ha resurser att sammanställa kurs- och konferensmaterial om vissa riksdagsfrågor för partiets eget bruk. Utredningens förslag presenteras nedan under 5.3.4.3.

5.3.4.2 Riksdagsledamöternas informationsverksamhet

Riksdagsledamöternas kontakter med sina väljare är viktiga informationstillfällen. Riksdagen bör söka underlätta ledamöternas informationsverksamhet gentemot sina väljare.

Flertalet av de förmåner som riksdagsledamöterna redan har är självfallet också positiva ur informationssynpunkt. Här må blott erinras om fria resor med järnväg och fri telefon i riksdagen. Förbättrad service över huvud taget för ledamöterna förbättrar också deras möjligheter att informera om sin verksamhet och händelserna i riksdagen. Utredningen

har emellertid ansett, att de mera allmänna servicefrågorna ligger utanför uppdraget. Blott en fråga har diskuterats av utredningen i detta sammanhanget, nämligen ledamöternas portokostnader.

Utredningen anser att det är värdefullt att ledamöterna brevlades håller kontakt med sina väljare, och portokostnaderna bör därför i möjligaste mån bestridas av riksdagen. Detta bör ske på sätt som anges nedan.

5.3.4.3 Utredningens förslag

Utredningen har funnit att det lämpligaste sättet att stödja partigruppernas och ledamöternas informationsverksamhet är att höja kanslistödet till politiska partierna. Detta bör ske genom en höjning av den del av kanslistödet som benämns tilläggsstöd. Detta utgår för närvarande med 3 500 kr. per år för varje mandat i riksdagen om partiet är företrätt i regeringen, annars med 5 250 kr. Utredningen föreslår att dessa belopp höjes med vardera 20 procent till 4 200 kr. resp. 6 300 kr.*

Ledamöternas portokostnader bör bestridas genom den föreslagna bidragshöjningen. Utredningen har beräknat, att i genomsnitt ca hälften av höjningen kommer att tas i anspråk på detta sätt. Utredningen har också övervägt alternativet att införa tjänstebrevsrätt, men har avvisat detta. En obegränsad tjänstebrevsrätt skulle lätt leda till att partiernas post gick via ledamöterna och man skulle få en okontrollerbar utveckling. Tilldelning av visst antal kuvert till varje ledamot skulle bli onödigt byråkratiskt och vara i princip likvärdigt med direkt ekonomiskt stöd. Eftersom det senare är lättare att administrera har utredningen stannat för den lösningen.

5.4 Information till lärare och studerande

Riksdagens arbete och dess ställning i konstitutionen är centrala avsnitt i ämnet samhällskunskap på de flesta nivåer i utbildningsväsendet.

Skälet till att riksdagen bör engagera sig i en verksamhet som riktar sig till skolorna är vetskapen om att studierna kan bli väsentligt mer givande om skolans ordinarie material kompletteras med aktuellt och autentiskt material från riksdagen och med aktiviteter i riksdagens regi. Skolverksamheten bör också stå i överensstämmelse med riksdagsinformationens allmänna syften. Den bör därför utformas så att den stimulerar till ett aktivt samhällsintresse för samhällsfrågor. Härigenom får utbildningen också aktuella komplement, och därmed kommer skolverksamheten även att bli ett led i fortbildningen i medborgarkunskap.

* Förslaget innebar en ändring i lagen om statligt stöd till politiska partier (SFS 1972:625), § 8.

5.4.1 *Nuvarande förhållanden*

Verksamheten "Riksdag-skola" innefattar utarbetande och tillhandahållande av material om riksdagen, arrangerande av studiebesök i riksdagshuset för skolklasser samt koncentrationshalvdagar om riksdagsarbetet ute i skolorna.

I vad gäller material om riksdagen har det framställts ett studiepaket kring annonsskatten och presstödsfrågan. Det innehåller en klassuppsättning av samtliga tryckta riksdagshandlingar i ärendet vid behandlingen 1971, några ledarkommentarer och lärarhandledning. Det tillhandahålls gratis. Ett motsvarande material i författningsfrågan har utarbetats under sommaren 1973 och har under hösten börjat distribueras. Vidare finns till försäljning en stillfilm om riksdagen och dess arbete till vilken frågeformulär för eleverna och lärarhäfte framställts. Vidare säljs riksdagsbroschyren via skolverksamheten.

Studiebesök för skolklasser arrangeras de dagar då riksdagen har plenum. Då ges i lektionssalen information om riksdagsarbetet av arvodesanställda informatörer med hjälp av stillbilder och videobandsinslag från kammaren. Vidare får klassen träffa och ställa frågor till en riksdagsledamot och besöket avslutas med att man lyssnar på debatten från kammarläktaren. Ingen rundvandring i huset förekommer med tanke på att plenum pågår.

Speciellt för de skolor som inte har tillfälle att sända klasser på studiebesök arrangeras koncentrationshalvdagar. Det innebär att en riksdagsledamot besöker en skola och informerar om riksdagsarbetet. Detaljprogrammet görs upp med hänsyn till skolans egna önskemål.

Verksamheten "Riksdag-skola" leds av en metodiklektor på lärarhögskolan i Stockholm. Distributionen av materialet ombesörjes av tryckeriexpeditionen, inbokningen av studiebesök och planeringen av informatörernas arbetstider görs av föreståndaren för guidningsverksamheten. De direkta kontakterna med ledamöterna angående deras medverkan vid studiebesök och koncentrationshalvdagar handhas av två expeditionsassistenten.

Studiepaketet om presstödet och annonsskatten har distribuerats i en upplaga på ca 800 klassuppsättningar och ca 50 st stillfilmer har försålts. Under 1972 besöktes riksdagen av drygt 22 000 elever i skolklasser via verksamheten "Riksdag-skola", varav drygt 12 000 grundskoleelever.

För budgetåret 1973/74 har ca 40 000 kr. anvisats för att täcka arvoden för metodiklektorn och informatörerna.

5.4.2 *Framförda förslag*

Vid en överläggning som informationsutredningen har haft med den pedagogiske ledaren för verksamheten har denne framfört ett antal förslag på utökning av verksamheten. Här skall ges en kort sammanfattning.

1. Informationshäfte från riksdagen till skolorna med utgivning ca 5

gångar per år. Syftet skulle vara att på ett seriöst sätt aktualisera riksdagen i skolorna, att ge korrekt information om riksdagsarbetet och att låta partierna uttala sin mening i aktuella riksdagsärenden.

2. Gratis utdelning av riksdagsbroschyren till de gymnasieelever som gör studiebesök i riksdagen.

3. Ytterligare spridning av riksdagstryck till lärare och studieledare för information och fortbildning.

4. Kurser för lärare under sommartid i riksdagshuset.

5. Mera omfattande studiebesök för kvalificerade grupper.

6. Samarbete med kanslihuset om studiebesök.

7. PRYO-platser i riksdagsförvaltningen.

8. Allmänt informationsorgan i riksdagen, dit bl. a. lärare skulle kunna vända sig.

9. Förbättrad information till allmänheten som besöker kammarens läktare.

Utredningen har också haft en överläggning med representanter för de större studieförbunden. Avsikten var att få synpunkter från studieförbunden på om och i så fall hur det frivilliga bildningsarbetet kunde medverka i riksdagsinformationen. Därvid framkom förslag om en bred studiekampanj med målsättningen att öka kännedomen om hur riksdagsarbetet går till. Vidare uttrycktes önskemål från studieförbunden om att få material av olika slag som skulle kunna användas som komplement till studiecirkel i vilka riksdagsarbetet finns med som en mindre del. Vidare var man intresserad av att förlägga kurser till riksdagshuset för de egna funktionärerna.

5.4.3 Utredningens förslag

Informationsutredningen anser att skolverksamheten, som i fortsättningen bör benämnas "Riksdagens skoltjänst", är av så stor betydelse att en väsentlig utökning är önskvärd. De nuvarande personella resurserna framstår som alltför begränsade. Utredningen föreslår därför, att en heltidstjänst som föreståndare inrättas. Den nuvarande arvodesbefattningen som pedagogisk ledare föreslås i samband därmed indragen.

För att ge den nye befattningshavaren möjlighet att påverka verksamhetens utformning har utredningen avstått från att i detalj penetrera och framlägga olika förslag. Vissa ställningstaganden har utredningen dock velat göra i anslutning till den ovan framlagda åtgärds katalogen och studieförbundens önskemål.

Vad angår informationshäfte från riksdagen är utredningen av den meningen, att riksdagen bör etablera en kontinuerlig kontakt med lärarna i samhällskunskap. Den närmare utformningen bör avgöras i samråd med den blivande utbildningskonsulenten.

Förslaget om gratisutdelning av riksdagsbroschyren bör ses mot bakgrund av att behovet av en ny broschyr blir akut när den nya författningen har trätt i kraft och att den nuvarande vid den tidpunkten bör vara slut. Utredningen har med tillstyrkan överlämnat förslaget till

förvaltningsdirektören för att det skulle kunna omsättas i praktisk handling redan hösten 1973.

Utredningen förmodar att kursverksamhet i riksdagshuset för lärare och för studieförbundens behov är ett bra sätt att stimulera intresset för riksdagen. Riksdagens personal och ledamöter bör kunna medverka som föreläsare.

Den utökade studiebesöksverksamhet som föreslås finner utredningen naturlig att genomföra när de personella resurserna för administrationen blir större.

Utredningen har ansett att PRYO-verksamheten är en angelägenhet som inte skall ligga på riksdagens skoltjänst utan att den frågan bör handläggas av förvaltningskontoret.

De övriga punkterna har utredningen behandlat i andra sammanhang. Härutöver vill utredningen blott påpeka vikten av att man i skolverksamheten uppmuntrar till kontakter med lokala partiorganisationer.

6 Organisation och kostnader

6.1 Riksdagens nuvarande organisation

Riksdagens nuvarande organisation är den självklara utgångspunkten för utredningens diskussion av organisatorisk inplacering av informationsverksamheten.

Talmanskonferensen består av talmannen, de tre vice talmännen, de ständiga utskottens ordförande samt ytterligare fem ledamöter. Den skall överlägga om åtgärder för skyndsamhet och planmässighet i riksdagsarbetet. Talmanskonferensen lämnar tillstånd till utsändning i radio och TV av kammarens förhandlingar. Den handlägger vidare vissa ärenden angående riksdagens utlandsförbindelser.

Kammarkansliets uppgifter består bl. a. i att förbereda kammarens plena och talmanskonferensens sammanträden, att upprätta riksdagsprotokollet och från riksdagen utgående expeditioner, att tillhandagå riksdagsledamöter, myndigheter, nyhetsmedier och allmänhet med upplysningar om riksdagsärenden samt att svara för statistik angående riksdagsarbetet. Kammarkansliet förestås av kammarsekreteraren.

Utskottskanslierna gör sammanställningar i och föredragningar av de ärenden som remitterats till utskotten och utformar på utskottens uppdrag förslag till betänkanden.

Förvaltningskontoret har en styrelse med talmannen som ordförande och åtta av riksdagen för tre år valda ledamöter — Riksdagens förvaltningsstyrelse. Förvaltningskontorets uppgifter är uppdelade på fyra arbetsenheter. Den första, enheten för intendenturfrågor, handlägger huvudsakligen lokalfrågor, den andra, enheten för administrativa frågor, förhandlings- och anställningsfrågor samt frågor om arvoden och löner, den tredje, enheten för riksdagstryck, frågor om riksdagstrycket. Den fjärde enheten utgöres av riksdagens upplysningstjänst. Cheferna för de nämnda enheterna är direkt underställda förvaltningsdirektören.

Av intresse från informationssynpunkt torde även *riksdagsbiblioteket* vara, trots att det inte ingår i den inre riksdagsförvaltningen. Det leds av en särskild styrelse och skall betjäna förutom riksdagen även departementen, ämbetsverken och statliga kommittéer men är också öppet för forskare.

Även *partigruppskanslierna* bör nämnas i detta sammanhang, trots att de inte ingår i riksdagens egen organisation. Deras uppgift är att ge service till riksdagsmännen inom resp. parti, bl. a. genom att författa utkast till motioner, spörsmål och reservationer till utskottsbetänkanden samt samordna partigruppens verksamhet.

6.2 Var finns informationsfunktioner för närvarande?

Många befattningshavare i riksdagen deltar i den utåtriktade informationsverksamheten genom att svara på telefon- och andra förfrågningar inom sina ansvarsområden. Det finns emellertid vissa befattningshavare i vars tjänsteåliggande det ingår informationsuppgifter.

Kammarkansliets hela planlägningsarbete, liksom att det kan lämna uppgifter om var ett ärende handläggs, hur långt det har hunnit osv., har intresse för massmedierna. Även myndigheter och allmänheten vänder sig ofta till kammarkansliet för att få dylika upplysningar. All handläggande personal på kammarkansliet har således informationsåliggande.

Vaktmästarpersonalen i foajéerna har också informationsuppgifter gentemot besökande.

Utskottskansliernas personal svarar på frågor om de ärenden som handläggs inom resp. utskott.

Inom förvaltningskontoret finns utåtriktade informationsfunktioner på tre av enheterna.

På enheten för intendenturfrågor ligger visningsverksamheten vilken omhänderhas av en tjänsteman på halvtid tillsammans med arvoderade guider.

På enheten för administrativa frågor utarbetas ledamotsförteckningar m. m. vilka produceras i samverkan med tryckerienheten.

Enheten för riksdagstryck innefattar bl. a. tryckeriexpeditionen där beställningar på riksdagstryck mottages och expedieras.

Härutöver ankommer det på förvaltningskontoret, oftast genom förvaltningsdirektören, att besvara frågor från massmedierna rörande avtalsförhandlingar, förmåner för riksdagsledamöterna, personuppgifter, riksdagens lokalfrågor o. d.

Upplysningstjänsten svarar enbart för sakinformation, dvs. tillhandagår riksdagens ledamöter, utskott och andra organ med sakuppgifter, sammanställningar och smärre utredningar i ämnen som angår ledamöternas eller organens arbetsuppgifter.

Under förvaltningskontoret sorterar verksamheten "Riksdag-skola" som delvis handhas av en arvoderad lektor på lärarhögskolan, delvis av den tjänsteman som sköter visningsverksamheten.

Partigruppskanslierna svarar i stor utsträckning på frågor från allmän-

heten och sänder material som efterfrågas.

Riksdagsbiblioteket svarar också på allehanda förfrågningar om riksdagen och ger vägledning i riksdagstrycket tillsammans med övriga, traditionella biblioteksgöromål.

6.3 Informationsverksamhetens framtida omfattning och organisation

I det föregående har informationsutredningen uttalat sig för en avsevärd upprustning av den utåtriktade informationsverksamheten. Dessa åtgärder kan sammanfattningsvis anges till följande:

- Utökad massmedie-service, innefattande informationstjänst, bild-service, möjlighet att sända manuskript, presskonferenser, utökad information om planeringen, lokal- och regionalmaterial, kurser.
- Utökad information till alla medborgare genom dagspressannonsering.
- Utökad information till den av riksdagen intresserade allmänheten, innefattande informationstjänst, utställningar i riksdagshuset, utökad visningsverksamhet, medverkan i studiekampanjer.
- Utökad information till de politiskt intresserade, innefattande utgivning av tidskrift, marknadsföring av trycket, produktion av trycksaker samt ökat stöd till partigruppkanslierna.
- Utökad information till lärare och studerande, innefattande produktion av studiematerial, utökad besöksverksamhet, sommarkurser för lärare, kontaktverksamhet med lärare.

Härutöver har utredningen lagt fram ett antal andra förslag, men eftersom dessa inte får några administrativa konsekvenser tas de inte upp i detta sammanhang.

Utredningen angrep den organisatoriska frågan med den principiella uppfattningen, att informationsfunktionerna borde samlas på ett ställe i organisationen. Under arbetets gång framstod det emellertid allt klarare, att denna princip inte kunde upprätthållas, främst av följande skäl. Informationsverksamheten innefattar generellt sett två komponenter, information om ärendebehandlingen och institutionell information. Den första anknyter direkt till kammarens och utskottens funktioner, och den andra är främst kopplad till förvaltningskontorets verksamhetsområde, t. ex. visningsverksamheten i riksdagshuset och trycksaksproduktionen. Att samla alla informationsuppgifter i antingen kammarkansliet eller förvaltningskontoret skulle inte avlasta den andra enheten utan blott komplicera ansvars- och ledningsfunktionen. Därför har utredningen stannat för att den informationsverksamhet som har med det aktuella riksdagsarbetet att göra bör inordnas i kammarkansliet och att den som har med riksdagen som institution att göra förs till förvaltningskontoret. Någon absolut uppdelning är emellertid inte möjlig, och avvikelser från principen förekommer därför i de fall utredningen tror att organisationen därmed kommer att fungera smidigare.

Pressekreterare

Den informationstjänst för pressen som föreslagits måste enligt utredningen bemannas med en heltidsanställd pressekreterare. Förutom att sköta informationen till massmedierna bör vederbörande handha kurserna för journalister samt vara utskotten behjälplig vid arrangerandet av presskonferenser. Pressekreteraren bör vara direkt underställd kammarsekreteraren. Denna organisatoriska lösning innebär inga konsekvenser för annan personal. Möjligen kan kammarsekreteraren komma att avlastas en del arbete.

Informationsassistent

Informationstjänsten för allmänheten bör enligt utredningen samordnas med motsvarande för pressen. Dess uppgift kommer huvudsakligen att bestå i att besvara telefonförfrågningar om riksdagen och riksdagsarbetet. Om frågorna inte kan besvaras direkt kan vederbörande koppla samtalet till någon annan tjänsteman som är kunnig på området. Det torde vara lämpligt att informationsassistenten underställs pressekreteraren, varigenom man kan uppnå den önskade samordningen. I och med att telefonväxeln regelmässigt kommer att koppla samtal från allmänheten till informationsassistenten blir många tjänstemän befriade från dylika samtal. Speciellt torde detta gälla kammarkansliet och visningsverksamheten.

Redaktör

Tidskriftsutgivningen fordrar, som framgår av bil. B, en heltidsanställd redaktör. Vederbörande bör direkt underställas kammarsekreteraren. Ansvar för tidskriften skall dock helt ligga på redaktören.

Redaktionsråd

Ett redaktionsråd bör inrättas. Det bör bestå av en företrädare för varje partigrupp i riksdagen samt kammarsekreteraren och väljas av talmanskonferensen. Dess uppgift bör bli att ta ställning till principiella frågor i anslutning till tidskriften och annonseringen.

Redaktionsrådet bör förankras i nuvarande riksdagsstadgan och sedermera i den nya riksdagsordningen. I riksdagsstadgan bör ett tillägg till paragraf 67 införas av följande lydelse:

Talmanskonferensen utser årligen ett redaktionsråd att enligt av talmanskonferensen fastställd instruktion överlägga om frågor angående riksdagens utåtriktade information.

Redaktionsrådet består av en företrädare för varje partigrupp i riksdagen samt kammarsekreteraren.

I den nya riksdagsordningen föreslås en ny tilläggsbestämmelse, 1.7.4, med samma lydelse som ovan föreslagna tillägg, bli införd.

Föreståndare för visningsverksamheten

Den utökning av visningsverksamheten, bl. a. innefattande ett bättre samlat grepp om alla visningar och delegationsbesök samt samordning av besök riksdagshus/kanslihus för skolungdom, fordrar enligt utredningens uppfattning att nuvarande halvtidstjänst som föreståndare för visningsverksamheten omvandlas till en heltidstjänst. Förutom guidningsverksamhet i begränsad utsträckning bör i tjänsteåliggandena ingå administration, rekrytering, utbildning och fortbildning av guider samt samordningen av allmänhetens besök med besök av dels speciella grupper, dels skolklasser. Dimensioneringen av visningarnas antal och därmed guidekåren bör anpassas till besökarintresset. Denna organisatoriska förändring innebär knappast några konsekvenser för andra tjänstemän i riksdagen. Att all administration av besök samlas på en hand innebär en stor arbetsbesparing för dem som nu tar emot besök utan kontakt med den organiserade visningsverksamheten.

Föreståndare för riksdagens skoltjänst

Riksdagens skolverksamhet skall enligt utredningens förslag utökas betydligt, och utredningen föreslår att en heltidstjänst inrättas i riksdagen som föreståndare för denna verksamhet. Detta innebär att nuvarande arvodestjänst som föreståndare omvandlas till en heltidstjänst. Arbetsuppgifterna bör dels bli de som den nuvarande, arvoderade föreståndaren har, dels de nytillkommande på grund av verksamhetens utvidgning. Detta innebär att föreståndaren skall hålla kontakt med lärare i samhällskunskap, producera studiematerial, arrangera sommarkurser för lärare och utveckla studiebesöken. Därtill är det lämpligt att vederbörande också får i uppgift att tillsammans med studieförbunden planera studiekampanjer kring riksdagen. Det är också naturligt att föreståndaren blir ansvarig för utställningsverksamheten i riksdagen. Vederbörande bör också vara pressekreteraren behjälplig vid arrangerandet av journalistkurser. Det förutsätts att föreståndaren skall biträda i den utbildningsverksamhet som planerats för riksdagens tjänstemän och som är förankrad i företagsnämnden.

Både föreståndaren för visningsverksamheten och för riksdagens skoltjänst bör sortera direkt under förvaltningsdirektören.

Sammanfattningsvis innebär denna organisationsplan att tre nya informationstjänster inrättas i kammarkansliet, och i förvaltningskontoret görs en halvtidstjänst om till heltid och en arvodesbefattning görs om till heltidstjänst. Dessutom inrättas ett redaktionsråd under talmanskonferensen. Samtliga tjänster föreslås inrättade från den 1 juli 1974. Redaktionsrådet bör utses snarast möjligt efter att riksdagen fattat beslut om dess inrättande.

6.4 Informationsverksamhetens kostnader

Enligt de beräkningar som utredningen har gjort kommer kostnaderna för den utökning av riksdagens informationsinsatser som föreslagits att för budgetåret 1974/75 uppgå till följande belopp:

1. Förbättrad service till massmedierna	*250 000 kr.
2. Information till alla medborgare	se nedan!
3. Information till den av riksdagen intresserade allmänheten	90 000 kr.
4. Information till de politiskt intresserade	725 000 kr.
5. Information till lärare och studerande	85 000 kr.

Vidare föreslår utredningen att riksdagen som tilläggsanslag för budgetåret 1973/74 beviljar 1,3 milj. kr. till en försöksverksamhet med dagspressannonsering. Beloppet bör lämpligen disponeras av förvaltningsstyrelsen.

* Härav ca 25 000 kr. av engångskaraktär.

Forskning om massmediernas riksdagsinformation

Sammanställning av utredningens sekreterare

1. Pressens riksdagsinformation

Man kan urskilja två olika forskningsfält avseende pressens riksdagsinformation. Det ena gäller utbudet av riksdagsmaterial i pressen och det andra mottagandet, dvs. vem som läser och budskapets effekter.

Inget av forskningsfälten är närmare belyst. Avseende utbudet finns blott Stig Hadenius' undersökning av riksdagsmaterialets omfattning i ett antal tidningar samt Karl Erik Rosengrens studier över bevakningen av remissdebatterna. De skall presenteras nedan.

När det gäller mottagandet av pressmaterialet finns inga undersökningar som specifikt och enbart har sett till riksdagsmaterialet. Bland annat förklaras detta av att man känner till att människor har svårt att skilja ut riksdagsmaterial från annat politiskt material, och att det därför är vanskligt att ställa frågor kring läsning av riksdagsmaterial. Icke desto mindre har man i vissa läsvaneundersökningar bett läsarna skatta sin läsning av riksdagsmaterialet. Resultaten är dock svåra att bedöma. Detta visar sig t. ex. i den läsvaneundersökning som 1967 års pressutredning lät utföra. Man tillfrågade intervjupersonerna vilka typer av innehåll i tidningarna de läste och hur mycket de läste och angav 20 olika kategorier. Det visade sig emellertid, att de flesta kategorierna, bl. a. riksdagsreferat, dominerades av läsare som var män, var gifta, var mellan 45 och 64 år och hade hög utbildning.

Det finns såvitt bekant heller inte några undersökningar om riksdagsreferatens effekter på människors kunskaper etc.

Undersökningar av pressens riksdagsmaterial

a) På grundlagberedningens uppdrag gjorde doc. Stig Hadenius 1971 en undersökning av nyhetsmaterialet om riksdagen.* Avsikten med undersökningen var att fastställa hur stor riksdagsbevakningen var vid mättidpunkten och att jämföra med omfattningen under några tidigare år. Man studerade nyhetsmaterialet i 22 tidningar under tre veckor i maj och referaten från första remissdebattsdagen åren 1939, 1951, 1959 och 1969.

När man såg till det sammanlagda materialet fanns det en tendens att detta minskat kraftigt under de båda perioderna 1969 i jämförelse med tidigare undersökningsperioder. Minskningen var störst i två typer av tidningar: regiontidningarna och storstadskvällspressen. Till bilden hörde dock att det skett väsentliga förändringar i den journalistiska bearbetningen av materialet. Artiklarna hade blivit kortare och fått större rubriker. Det var således omöjligt att svara ett entydigt ja eller nej på

* SOU 1972:17, s. 105–126.

frågan om informationen om riksdagen i pressen var sämre 1969 än under tidigare perioder. I vissa storstadsmorgontidningar var förhållandet snarare det motsatta. Vad gällde regionpressen torde det enligt Hadenius dock vara klart att denna intagit en alltmer restriktiv hållning till riksdagsmaterial.

I undersökningen ingick också att göra jämförelser mellan ämnesfördelningen i olika pressgrupper och olika partitidningars inställning till riksdagsmaterialet. Vad gällde ämnesfördelningen kunde några större skillnader mellan olika pressgrupper inte konstateras. 1969 uppmärksammade dock regiontidningarna arbetsmarknads- och lokaliseringsfrågorna i högre utsträckning än storstadspresen. Enligt Hadenius kunde detta tyda på en viktig tendens hos denna typ av tidningar mot ökad selektivitet av materialet. Slutligen visade den så kallade partiskodningen att samtliga undersökta tidningar gynnade sina respektive partier men att regeringens budskap dock gick fram i samtliga partiets tidningar. Kommunistpressen gynnade under samtliga perioder den egna parten mer än några andra tidningar och fick den sämsta behandlingen i övriga partiets tidningar.

Det fanns vissa skillnader i behandlingen av remissdebatts materialet kontra materialet från maj-veckorna, vilket kan ha sitt intresse med tanke på de undersökningar som skall presenteras nedan. Minskningen av referatens omfattning var större för remissdebatterna än för maj-veckorna, och detta gällde alldeles särskilt regionpressen. Av remissdebatts materialet kunde nästan allt partiskodas, mot blott 2/3 av materialet från majperioderna. Vidare kom regeringssidan mer till tals i pressen under maj-veckorna än under remissdebattsdagen.

b) Docent Karl Erik Rosengren har undersökt innehållet i remissdebatterna under åren 1961–1970 och jämfört hur de refererades i tidningarna DN, SvD, GP, GHT, Arbt och SkD.* Han har dels mätt omfånget av själva debatten och referaten, dels inställning till de olika partierna i debatt och referat. Det primära syftet med undersökningen var att utveckla en vetenskaplig metod, och materialets begränsade omfattning tillåter inga långtgående slutsatser.

Det visade sig, att den borgerliga oppositionen utrymmesmässigt dominerade remissdebatten med i medeltal sammanlagt 2/3 av det totala utrymmet. Socialdemokraterna svarade för knappt en tredjedel av debatten, kommunisterna för ca fem procent. Spridningen kring medelvärdena var inte särskilt stor mellan de olika åren.

Tidningarna tenderade att i sina referat överrepresentera det parti de är llerade med. Dessutom tenderade de att överrepresentera socialdemokraterna. Dock fanns undantag, t. ex. SkD som i åtta fall av tio underrepresenterade socialdemokraterna, vissa år ganska kraftigt, och DN, som vissa år visade ett svalt intresse för folkpartiet.

Förhållandet mellan hur mycket som sades i debatten och hur mycket

* "Debatt och referat. En metodstudie." Statsvetenskaplig tidskrift 74, 1971, s. 262–279.

som refererades, vad Rosengren kallar relativ uppmärksamhet, ökade under den studerade perioden för socialdemokrater och kommunister och minskade för de borgerliga partierna.

Avseende inställningen till motparten i remissdebatterna framkom att oppositionens yttranden var något mera negativa än socialdemokraternas. Vidare tycks bägge parterna i remissdebatterna efter hand under 60-talet ha blivit mer negativa mot motståndarsidan.

Tidningarna skärpte i sina referat i regel negativiteten. I synnerhet gällde detta oppositionens negativitet, vilken skärptes mycket mera än regeringens kritik av oppositionen. När man sedan såg till utvecklingen under 60-talet visade det sig att de undersökta tidningarna överlag tenderat att efter hand tona ner sin tendens att skärpa oppositionens negativitet gentemot regeringspartiet. Behandlingen av den socialdemokratiska kritiken förändrades inte.

c) I en annan studie har Karl Erik Rosengren undersökt innehållet i remissdebatten 1967 och motsvarande allmänpolitiska debatt 1972, jämfört det med den svenska pressens samlade referat och vidare har han beaktat upplage- och spridningssiffror för landets 70 blockregioner för att kunna studera det totala informationsutbudet från remissdebatterna i dagspressen.*

Han fann, att den svenska pressen i genomsnitt återgav mellan en halv och en procent av debatterna. I regel överrepresenterades regeringssidan. Negativiteten i debatten överbetonades av pressen, i synnerhet oppositionens negativitet mot regeringen.

Såväl socialistisk som borgerlig press tenderade 1972 mera än 1967 att i sina referat uppmärksamma den egna sidan, medan intresset för motståndarsidan minskades. Vidare tenderade i synnerhet den borgerliga pressen 1972 mera än 1967 att överbetona negativiteten i regeringssidans inlägg, dock icke så mycket som för oppositionssidans inlägg.

Rosengren studerade vidare om och hur den faktiskt spridda informationen skilde sig mellan blockregioner med olika tidningsstruktur. Han jämförde å ena sidan fyra blockregioner med stark socialistisk press med å andra sidan fyra blockregioner där den borgerliga pressen var stark. Han fann, att det 1967 inte var någon skillnad i pressens uppmärksamhet av de båda riksdagsblocken mellan områdena. Det fanns emellertid 1972 en klart markerad skillnad, och den kunde inte förklaras av förändringar i tidningsstrukturen i områdena, utan torde enligt Rosengren bero på den politiska situationen.

När det gällde inställningen i debattreferaten visade Rosengren, att likheterna i negativitet var större inom år och mellan socialistiska och borgerliga blockregioner än den var mellan år och inom antingen socialistiska eller borgerliga blockregioner. Den politiska situationen och den rent journalistiska bedömningen skulle enligt detta resultat kunna vara väl så betydelsefulla för informationsutbudet från remissdebatterna som skillnader i tidningsstruktur mellan olika områden i landet.

* Rosengren m. fl.: Tidningsstruktur och politisk information. Stencil Lund 1973.

2. Etermediernas riksdagsinformation

Någon forskning i egentlig mening kring etermediernas riksdagsinformation har inte utförts. Däremot har Sveriges Radios avdelning för publik- och programforskning utfört vissa kartläggningar av programutbud och publikfrekvens.

Ur några undersökningar av nyhetsutbudet i Sveriges Radio* har man sorterat fram de inslag i de kommenterande nyhetsprogrammen som behandlade riksdagsfrågor. Undersökningarna hänför sig till perioderna 30.9–4.11.72 och 12.3–15.4.73. Under den första perioden förekom 14 "riksdagsinslag", vilket var 2,5 % av totala antalet inslag som sändes av Aktuellt, Rapport och Dagens Eko under den studerade perioden. Det bör observeras, att under periodens 36 dagar riksdagen var samlad bara under de sista 19 dagarna. Under den andra perioden, då riksdagen var samlad hela tiden, fanns 47 inslag om riksdagsfrågor eller 8,5 % av totala antalet inslag. Dagens Eko svarade för 21 inslag, Rapport för 15 och Aktuellt för 11. Som riksdagsinslag har, kanske något oegentligt, också räknats inslag med presentation av propositioner. Dessa uppgår till sex under den första perioden och fjorton under den andra.

Sveriges Radios statistikkontor har på informationsutredningens uppdrag ur sin programkatalog tagit fram uppgifter på vilka program i radio-TV som behandlat riksdagen och dess verksamhet under de första månaderna 1972 och 1973. Det visar sig, att ljudradion under januari–mars 1972 sände direkt från de stora debatterna om finans- och utrikespolitiken samt den allmänpolitiska debatten i 4–5 timmar vardera. Motsvarande sändningar skedde 1973, men dessutom förekom ett program om riksdagsmän och deras intresse för forskning samt ett inlägg i "OBS-kulturkvarten" om riksdagen och dess arbetsformer. Under månaderna januari–maj 1972 sände TV 2 de tre stora debatterna direkt, liksom man gjorde 1973, men nu även debatten om AP-fondernas användning för aktieköp. Alla dessa sändningar varade fem timmar eller mer. TV 2 hade vare sig 1972 eller 1973 under undersökningsperioden något annat program om riksdagen och dess verksamhet (bortsett från nyhetsprogrammen). TV 1 sände under undersökningsperioden 1972 två speciella riksdagsprogram, "På riksdagshyllan" och debattprogrammet "Skattestriden", det senare ett möte med skatteutskottet. I förlängda Aktuellt-sändningar presenterades sammandrag av de tre stora debatterna som direktsänts i TV 2. 1973 var den sammanlagda längden på dessa sammandrag blott tredjedelen av vad den var 1972.

Publik- och programforskningsavdelningen har tillställt utredningen uppgifter om publiksiffrorna vid två av direktsändningarna 1973, nämligen den allmänpolitiska och den finanspolitiska debatten. Sändningarna varade i sex resp. sju timmar.

* Bengt Nordström–Stig Thorén: Studier kring nyhetsutbudet i Sveriges Radio. SR/PUB 103/72: 4–7.

Tab. Publikfrekvens vid direktsändningar från riksdagen

		Allmänpol.	Finanspol.
Procent av	något	2,5	1,5
befolkningen	minst 1/2 tim.	2	1
9–79 år	minst 1 tim.	2	0,5
som sett	minst 2 tim.	1,5	—

1 procent motsvarar 50–60 000 personer. Ett streck anger att antal tittare är mindre än 25 000 personer. Det bör påpekas, att tittarsiffrorna här ligger på gränsen till det mätbara och således är jämförelsevis låga.

Sammanfattningsvis kan sägas, att riksdagen uppmärksammas i nyhetsprogram och direktsändningar men inte i övrigt och att TV:s direktsändningar samlar en publik på högst ca 100 000 personer.

PM 1973-09-20

Åke Malmström

Rolf Jönsson

Veckotidskrift från riksdagen

1. Syfte

Tidskriftens syfte är att ge de politiskt aktiva/intresserade information om debatter och beslut i de viktigaste riksdagsärendena. Genom ett flexibelt sidantal ges varje fråga utrymme efter sin vikt oavsett om den behandlats i en lindrig eller arbetstyngd vecka.

2. Layout och typografi

Förslagsvis kan tidskriften vara av samma typ som "Departementsnytt", alltså med tämligen enkel typografi och layout. Ungefär samma format kan användas och tre spalter per sida. Få bilder bör ingå, även om man kan tänka sig porträtt, enkla diagram och skisser.

3. Innehåll

Huvuddelen av innehållet bör bestå av sakliga, koncentrerade referat av propositioner, motioner, utskottsbetänkanden, interpellationer, dvs. materialet i det officiella riksdagstrycket. Särskild vikt bör läggas vid presentation av beslutets innebörd och praktiska konsekvenser och i vad mån förslagen i proposition och utskottsbetänkanden ändrats. Proposition, motioner och utskottsbetänkanden kan med fördel refereras i samband med referatet av resp. ärendes behandling i kammaren. Härigenom undviker man upprepningar, och läsarna kan få en samlad bild av beslutets innebörd och de framförda alternativen.

Debatten i kammaren blir oftast enkel att behandla eftersom motionerna refereras i samma artikel och argumenten oftast är de samma. Voteringssiffrorna vid kontroversiella beslut kan anges. Även innebörden av sådana beslut som inte har föranlett debatt bör kunna refereras, nämligen om de har större allmänt eller principiellt intresse. Beträffande referaten av frågestunderna bör huvudvikten läggas vid nyhetsbetonade, intressanta besked som lämnas och vid principiella debatter.

Utöver denna typ av ärende- och debattreferat bör tidskriften kunna innehålla uttalanden och deklarationer av t. ex. riksdagsgruppernas presidier och uppgifter om avlidna och nya ledamöter samt institutionell information i anslutning till ärendebehandlingen.

Man kan sedan överväga att lätta upp stoffet med t. ex. korta artiklar med bild av riksdagsledamöter med angivande av utbildning, uppdrag etc. Tidskriftens läsekrets kan dock förväntas vara väl så intresserad av materialet från riksdagstrycket, varför innehållet i princip inte behöver

lättas upp på annat sätt än med en luftig layout.

I den utsträckning det är möjligt bör det i tidskriften kunna anges vilka ärenden som kommer att behandlas inom den närmaste tiden. Vidare bör reklam kunna göras för riksdagstrycket och annat offentligt tryck.

4. Spridning m. m.

En tidskrift av här angivet slag kan inte förväntas få någon spridning bland den breda allmänheten, utan som inledningsvis angavs syftar den att nå de politiskt intresserade/aktiva. Härmed avses i första hand politiker i kommunfullmäktige, landsting och riksdag, men även övriga aktiva partimedlemmar och -funktionärer. Härutöver är det naturligt att man försöker sprida tidskriften till skolor och andra utbildningsanstalter samt biblioteken. Förmodligen kan också institutioner, myndigheter och organisationer finna intresse för tidskriften.

Prissättningen är givetvis avgörande för upplagans storlek. Att göra abonnemanget helt gratis är ett alternativ som kan diskuteras. Fördelen är att ingen av ekonomiska skäl i så fall behöver avstå från information. Metoden leder dock till upplagesiffror som inte säger något om vilket läsvärde tidskriften har. Därför torde det lämpligaste vara att tidskriftens abonnemangspris sättes relativt lågt, ca 25 kr./år, varigenom upplageförändringar efter en introduktionsperiod kan förväntas stå i samband med läsvärdet.

Målsättningen för upplagan bör sättas till 10 000 exemplar inom tre år. Lyckas man inte uppnå denna siffra bör utgivningen omprövas.

5. Periodicitet och omfång

Tidskriften bör utkomma helst en gång i veckan, men utgivning varannan vecka är också tänkbar. Med veckoutgivning torde åtta sidor vara det normala omfånget, men med möjlighet till utvidgning om flera intressanta ärenden är uppe till avgörande. Om utgivningen inskränkes till varannan vecka måste omfånget utökas, även om inte fördubblas, ty då blir innehållet alltför massivt.

Tidskriften bör utkomma regelbundet under sessionstid dvs. januari–maj och mitten av oktober–mitten av december. Med veckoutgivning innebär detta ca 30 gånger per år.

6. Redaktion

Tidskriften torde blott behöva en heltidsanställd redaktör med tanke på att det nästan uteslutande är officiellt material som utgör underlaget. Redaktören bör dessutom ha god hjälp av TT:s sammanfattningar och debattreferat.

Redaktören bör också kunna klara av ombrytning och layout.

Det bör finnas ett redaktionsråd, vilket kan ta ställning till principiella

frågor ang. tidskriften. Någon förhandsgranskning av materialet avses icke ske. Redaktionsrådet bör bestå av representanter för riksdagspartierna samt kammarsekreteraren.

7. Kostnader

En ungefärlig uppfattning om kostnaderna för en tidskrift av här antytt slag kan man få av kostnaderna för "Departementsnytt". Den kommer ut med 32 nummer per år och har en totalupplaga på 11 500 exemplar. Kostnader inklusive löner, tryck, lokaler, distribution, moms etc. täcks i huvudsak av prenumerationsintäkter. Prenumerationspriset inkl. moms är 50 kronor per år.

